

PREMIILE UNIUNII SCRITORILOR
pe anul 1968Cartea și
publicul

Literatura se scrie pentru a fi citită, din care cauză se află într-un raport direct cu publicul. Nu există scriitor și carte fără cititorii săi. Unii dintre aceștia se pot strînge, din mare dragoste și admirație pentru scriitorul preferat, în cluburi! Este un elocvent exemplu despre forța literaturii. Amintim toate acestea pentru a sublinia că opera deși viabilă în sine, închisă între copertile sale, își trăiește o a doua viață prin trecerea ei în mâna cititorului, prin raporturile care se stabilesc între operă și cititor. Această viață a cărților, fenomen încă nestudiat adinc, deși semnalat, asigură longevitatea operei de artă. O operă scrisă acum câteva sute de ani poate cunoaște o popularitate neașteptată astăzi. Poezia lui Villon este un astfel de caz în care o compoziție literară veche cunoaște o viață nouă. Opera poate cunoaște în zig-zag de recepție, momente de glorie și momente de umbră. Se poate face și afirmația că există opere a căror influență e atotputernică și neschimbată. Atunci se citează Cervantes și Shakespeare. Dar și aici e vorba de o oscilație a gustului și a receptivității. La anumite date acești mari autori sînt prizați din alt punct de vedere. Înțelegerea și sensibilitatea evoluează iar momentul unei noi înțelegeri este marcat de noi interpretări. Shakespeare nu este contemporan și de ce este astfel ne-o demonstrează Jaa Kott. Cervantes și-a dovedit și el permanența straturilor profunde prin pana lui Miguel de Unamuro. Cei doi comentatori ne-au luminat aspecte noi ale unor opere eterne. Înțelegerea operelor n-a rămas imobilă. Literatura română cunoaște și ea fenomene de receptare și acceptare perpetuă ca în cazul lui Ion Creangă, Mihail Eminescu sau Anton Pann. Diversitatea recepției deși timpul literaturii române e mai scurt, se verifică și aici. Literatura lui Eminescu, Caragiale, Pann trăiește astăzi altfel prin sensibilitatea și memoria cititorilor săi.

Există deci un raport de neînălțat între carte și cititor. Amintim însă că nu e și un raport obligatoriu între o carte anumită și cititorii săi imediați. Stendhal făcea acea precizare, celebră și verificată de istoria literară, că va fi înțeles peste cîțiva zeci de ani. Dintre contemporani l-a înțeles doar Balzac!

Cititorul are deci de parcurs un drum către operă. El trebuie pregătit pentru contactul cu ea. Acest rol îl are școala, critica, revistele etc. care fac dintotdeauna acest efort de pregătire a publicului. Am remarcat în câteva din editorialele noastre cîțiva din acești factori de îndrumare. Luăm deocamdată doar unul din factorii cei mai simpli, cei mai neînsemnați în aparență, ai raportului cititor-carte. Ne gândim la librării. Cumpărătorul cere o carte și primul om cărui i se adresează este librărul care nu poate fi confundat cu un vânzător oarecare dintr-un magazin oarecare. Rolul acestuia este deci foarte important. El este de fapt consultat asupra valorii unui bun spiritual. Pregătirea superioară a librărilor este un lucru extrem de însemnat în evoluția cititorului. Îl comparăm cu farmacistul. Acesta știe ce să ofere clientului său fără a încurca sertarele și etichetele. Lucrul este mai complicat în cazul librărilor. El trebuie să știe ce să recomande consultantului său care nu vine cu o rețetă semnată de medic. Librărul deci ar trebui să fie un om în curent cu mișcarea editorială, cu ritmul edițiilor, orientarea revistelor literare și cu opiniile acestora în materie de literatură, adică un om competent, un om cu informația la zi în materie de literatură. Trebuie să mai observăm că lucrurile nu stau întotdeauna astfel. Asta pentru că „mișcările” cărții nu i se acordă și o atenție specială. Literatura se vinde în librării alături de cărțile care nu sînt propriu-zis literatură. Nu ar fi interesantă o librărie numai de literatură? Nu ar fi și mai interesantă o librărie dedicată numai literaturii române? Nu ar avea o mai mare certitudine cumpărătorul în fața unui librăru de a cărui competență să nu se îndoiască? Librăriile, sînt într-un raport organic cu mișcarea literară și cu scriitorul. Librărul nu poate rămîne indiferent la mișcarea literară. Librăria ține în primul rînd de datele esențiale ale mobilității vieții culturale.

LUCEAFĂRUL

ȘTEFAN AUG. DOINAȘ

MELIUSZ JOSZEF

ADRIAN PAUNESCU

NICOLAE BREBAN

FANUȘ NEAGU

GEORG SCHERG

ION BAIESU

MARIN SORESCU

ADRIAN MARINO

EDGAR PAPU

MIOARA CREMENE

MONICA PILLAT

ION CARAION

GEO DUMITRESCU

Juriul pentru decernarea premiilor Uniunii Scriitorilor, întrunit în ședință de lucru, vineri 21 februarie a.c.,

luînd în dezbateră cărțile anului literar 1968, a hotărît prin vot secret acordarea următoarelor premii:

POEZIE :

Ștefan Augustin Doinaș — „Ipostaze”
Meliusz Jozef — „Arena” (Arena)
Adrian Paunescu — „Fintina somnambulă”

PROZĂ :

Nicolae Breban — „Animale bolnave”
Fănuș Neagu — „Ingerul a strigat”
Georg Scherg — „Der Mantel des Darius” (Mantia lui Darius)

DRAMATURGIE :

Ion Baiesu — „Iertarea”
Marin Sorescu — „Iona”

CRITICĂ ȘI ISTORIE LITERARĂ :

Adrian Marino — „Introducere în critica literară”
Edgar Papu — „Evoluția și formele genului liric”

LITERATURĂ PENTRU COPII :

Mioara Cremene — „Mărirea și decăderea planetei Globus”
Monica Pillat — „Cei 13 și misterul”

TRADUCERI :

Ion Caraion — „Edgar Lee Masters”
Geo Dumitrescu — „Antologia Charles Baudelaire”

Juriul pentru decernarea premiilor Uniunii Scriitorilor a avut următoarea componență: Acad. Geo Bogza (președinte), Alexandru Balaci, Nina Cassian, Matei

Călinescu, Șerban Cioculescu, Ov. S. Crohmălniceanu, Gabriel Dimisianu, Paul Everac, Franz Liebhard, George Macovescu, Miron Radu Paraschivescu, Eugen Simion și Szemler Ferenc.

Insemnări de atelier

Fabule

Fabulile reprezintă societatea de consum. Greerele (mereu la singular) — fermecătoarea reverie și naivitate interioară.

Succesul este legea vieții. Nici un animal, născut cu elementara schemă de acțiune pune-ghică-și-rupe, nu-l poate refuza, nici un animal nu alege eșecul. Acesta apare o dată cu conștiința. Doar omul acceptă eșecul (găsind în el chiar o măreție amară, singura care îi aparține în exclusivitate). Doar omul e în stare să conteste succesul, combătându-l ca pe ceva suspect. Suspect, atît prin mijloacele de realizare, cît și prin calitatea morală promovată. Oponentul fumicii, greerele, ducîndu-si instrăinarea biologică pînă la ultima consecință, iese practic din jocul naturii, instalîndu-se în artă, care e o antinatură. El nu e măcar nici contestat, în afara cîntecului în sine, propunînd alt univers întrucît contestația este și ea un act natural de violență, asemănător, la polul opus, cu cel al acumulării ferace de bunuri pentru iarna viitoare.

Orice fabulă este un test decisiv. Mai concret, mai intuitiv, mai grăitor decît toate chestionarele sau formularele anchetelor psihologice moderne. Fabula propune, simplu, „un caz”, al cărui filc circulează din epocă în epocă, asemeni unei partituri muzicale, fixă în notația ei, dar plină de o infinitate de posibilități de expresie. Mari răsturnări de adevăruri, nu se produc. Totdeauna vom deplînge soarta leului bătrîn lovit de copita măgarului; vom ține cu vitelul ingenuu, „al doamnei vaci fiu”, nerecunoscut de boul parvenit. Deplasările de înțelesuri și de preferințe au loc numai în ceea ce nu este de la început net — în cazurile mai subtile, în care evidența devine ambiguă. Astfel, bătrînul institutor, amator de sondeaje prin intermediul fabulelor, este nedumerit. Unii copii din generația cea mai proaspătă nu țin cu greerele simpatic și iresponsabil. S-ar putea — pretinde el — ca aici să se manifeste un principiu de educație greșit: acel exces de pozitivism care îngheață lucrurile și nu lasă loc sentimentului. Dar s-ar putea, tot atît de bine (teoretizează dascălul, care nu ignoră dialectica) ca opțiunea aceasta să reprezinte și o mutație secretă spre datele fundamentale ale biologiei, care, se știe, nu ține cont de sentimente. Sentimentul de simpatie pentru natura gratuită și boemă poate că e o cucerire ulterioară: poate că el apare mai tîrziu, ca o consecință a educației dobîndite, sau a subordonării interesului material față de ceea ce efortul nostru de a arăta o față mai bună, își închipuie că are în vedere un ideal superior de existență.

Cert este — conchide institutorul întinzînd dezolat brațele, ca un alt Pilat din Pont, care n-ar fi descoperit gestul istoric al spălării pe mîini — că, întrebati, cu cine țin, cu proprietara hapsină a cămării de alimente, sau cu lăutarul amărît, unii copii (în general mai buni la învățătură și mai activi) au răspuns că ei țin cu furnica „fiindcă muncește”. Unul, chiar a precizat: „Cine nu muncește, n-are” („Auziti, domnul meu, — a exclamat bătrînul, împreunîndu-și de asîdată mîinile, încrucișîndu-și cu putere degetele părăose și apăsîndu-le în jos — ca să vedeți, ce-nseamnă un proverb, cum se întoarce și te izbește în cap ca un bumerang!”). Pledase pentru șomerul liric al copilăriei de altădată: cîmpie, noapte și să dormi pe miriștea verii care te face să închizi ochii cel mai ușor, fiindcă, vara, pămîntul e o saltea imensă umplută cu greeri... făcuse apel la sentimentele mari (secundare față de natură) spusese că „artistul” moare de foame și dirîie, afară-i viscol, etc. — „la muncă, la muncă!, nu există!”.

Cel mai mult le-a plăcut **Șoarecele călugărit**. Individul care se retrage din lume și se instalează confortabil într-o roată de cașcaval. Fabula e mai plastică și în ea e vorba și de un război.

Neamul pisicesc dezlanțuie ostilitățile. Șoarecii de rînd, șoarecii de afară, se string alarmati sub fereastra de cașcaval a smeritului. Înăuntrul totul e de cașcaval, chiar și perspectiva sau punctul de vedere. Piosul infipt în calup nu le dă nenorocitiilor niscaiva merinde pentru asediu? În lipsă, ei s-ar multumi chiar și cu un sfat înțelept, cu o mică îmbărbătare...
Se știe însă ce le-a răspuns, fătarnic, retrusul în brînză: Fraților pe mine, să nu conțați, chestiile astea pămîntesti, nu mă mai interesează...
— Ei, copii, ce-ați înțeles voi?...
— Tovarășe învățator... pisicile au mîncat șoarecii?... Acțiune pură, domnul meu. Viața devine un western. Și institutorul desfăcu din nou brațele, cu aceeași dezolare ca un alt Pilat din Pont care n-ar fi descoperit gestul vechi al spălării pe mîini.

Constantin ȚOIU

CRONICA LITERARA

angela croitoru ILUMINARE

Angela Croitoru se află și după apariția celui de al doilea volum al său, la fel de puțin cunoscută „marelui public” ca înainte de apariția primei cărți. **Ochiul cel mare.** Anonimatul de acum a fost pregătit de unul mai vechi. În 1946 sub semnătura Angela Crai, Angela Croitoru publica versuri în **Națiunea** lui G. Călinescu. Urmează o lungă perioadă de absență, după care reapare în 1966 în publicația craioveană **Ramuri**. (Poveștea vorbește), sub girul lui Miron Radu Paraschivescu, care o recomandă ca pe „unul din rari noștri poeți de esență”.

Critica a întârziat să înregistreze numele și poezia acestei remarcabile poete. **Ochiul cel mare** era un volum convingător. Angela Croitoru scria o decantată poezie a bucuriei de a trăi. Bucuria de a trăi e tipică liricii feminine. Mai puțin înclinată însă este elevația acestei poezii, atitudinea austeră în fața universului. Orgiastica cîntului este apolinizată. Cîntecul bacantei este înlocuit cu al pretesei. Poeziile Angelei Croitoru sint imnuri închinatelor elementelor firi, forței solare, primăverii, nopții etc. Caracterul lor imnic, sacerdotal, le imprimă și aspectul inițiativ. Poeta oficiază în același timp și o introducere în tainele firii. „**Ochiul cel mare**” este ochiul în stare să vadă dincolo de accidental, să pătrundă la esența lucrurilor, să inițieze. „Mi se deschide ochiul cel mare, plin de nedumerire, / în care se varsă zeiasa amforă a lumii, / ochiul cel mare, plin de nedumerire și plin de fulgere... / Văd stele în circhini aplacîndu-se deasupra-mi / Și soarele ascuns în desul frunziș al unui pom răsunător de cîntece de păsări / și pulberi de ape despărțind lumina în șapte tainice culori, / și în crisalida aceasta mă simt ca fericită larvă a unui vierme de mătase. / „Cînd porumbelul nopții-și cîntă-n gușă, surd, rostogolit, cîntecul de dragoste, / Eu mă urc pe muntele seninătății mele. / Regăsesc zeusul duh al copilăriei trăite cîndva, / Recunosc, venind din depărtări, acordul divin al ingerilor muzicanți / și în pieptu-mi ce se umflă poznece mugurii unor flori nemuritoare”. („Mi se deschide ochiul cel mare.”).

„**Ochiul cel mare**” eliberează viziunea unui orizont purificat și grațios, înaintînd sub bolțile visului. „O față cu părul galben și mintea rădăcită / tunde iarbă. / Un băiat cu părul galben și mintea rădăcită / îi tunde suvite galbene pe frunte. / Lanul de iarbă era înalt, des și mătăsoș. / Ii vedeam aproape, / dar știam / că între mine și el, nevăzut, / e un hotar de netrecut, / ca între mine și chipul meu din oglindă. / Și aerul vibra mirat și vrăjit / de cuvinte neașteptate și neînțelese, / pe care poate un gînd tainic al meu / le îngina capricios : / „fluturi din sudul Franței”. („Vis”).

Timbrul particular născut din puritatea, inflexibilitatea și înălțimea cîntecului — imn este evident și în **Iluminare**. **Ochiul cel mare** voia să ne indice imaginarul organ al revelațiilor. **Iluminare** numește felul acestei revelații. Tițlul amintește pe acela al lui Rimbaud și coincidența este, bănuim, voită. Poezia Angelei Croitoru este o încercare de a păși în transcendent, de a capta necunoscutul, de a ilumina prin aventura furării focului.

Titlul nu vrea să ne facă, probabil, decît să așezăm poezia Angelei Croitoru în prelungirea celebră estetică a poeziei. Statut artistic pe care poeta îl reprezintă cel puțin pe una din laturile lui. **Iluminare** este intradecabil o poezie a transfigurării necontenite. În aventura ei de cunoaștere, poeta pătrunde într-un alt sistem de raporturi și semnificații și are sentimentul că participă la facerea lumii. „O pereche de iepuri, / parcă de-abea modelați de Dumnezeu / din același bulgăre de pămînt, / priveau nedumeriți / parcă dinăuntru unui straniu somn, / așteptînd ghiontul divin / care să-i dezlepească / și să-i pună pe fugă”. („Cosmogonie”).

Existența e trăită cu sentimentul revelației ca o bucurie mereu nouă, veșnică ini-

țiere. „Merg prin soare / și un ris extatic mă inundă, / risul stingaci, tocit de vreme, / al sfinților ciocliți în piatra înșorită a catedralelor, / Lumina-i nînchipuit de frumoasă ! / Doi bătrîni ciugulesc cîreșe dintr-o căciulă soioasă, / primele dulci ofrande ale anului. / Apa curge inșpurată, / prea strîns înșinsă în albia ei, / O scîlpire mai nobilă și mai de preț decît a aurului / tresare în tot locul. / Vîntu-și zbate pe obrazul meu / multele-i aripi de seraf / Sacru e acest sentiment al irepetabilului”. („Euforie”).

Sentimentul plinar e acela al participării la un mister cosmic, la o metamorfoză necontenită a lucrurilor : „Cor vioriu și roz, străvezit, mătăsoș, / Luna răsare aburită, / tremurînd într-un pătenjenș de lacrimă. / Imi amintește de un bot umed de căprioară, / de un ochi, și blind și sălbatic, de ciută. / Cînd îți dezgolești obrazul rotund în polana albastră, / lună, blînda mea prietenă, / lumea pustie se populează / de-o liniștoare prezentă. / Raza ta mă face părtașă unei intime comuniuni / ca și cum un sin divin mi-ar alăpa sufletul / în centrul unui mult reverberat mister”. („Mister”).

Poezia este ceremonioasă, solemnă, oficianță. Simțurile sint purificate și singura rezultantă este extazul sau bucuria mistică. Mai mult decît **Ochiul cel mare**, **Iluminare** se dedică acestei poezii, celebratoare

vintilă ivănceanu VERSURI

Mult mai puțin neobișnuită decît a părut multora, poezia lui Vintilă Ivănceanu se realizează ca efect al sugestiei. Coerența este dincolo de cuvinte, ca urmare a sonorității lor, sau a succesiunii montajului. Nici acestea nu sint de altfel, lucruri noi. Arătînd vechimea mijloacelor, nu vrem însă să spunem că acest fel de poezie este perimat, ci doar să precizăm că ea nu este descoperită de Vintilă Ivănceanu. El ia însă în stăpînire cu aplomb aceste mijloace moștenite dînd impresia că i-ar aparține. America a fost descoperită de două ori și în poezie se pot descoperi mereu ostroave uitate. Vintilă Ivănceanu redescoperă mijloace literare deja utilizate, dar ceea ce este important este că reușește să le dea valabilitate. Poezia lui ascunde, în ciuda voit stridentelor asocieri și socuri, o atmosferă de secol apus. Lucrul e mai vizibil în actualul volum de versuri.

Prima sa carte **Cînte specială** ne făcea cîntecul unei introduceri în universalul său. Un fel de perioadă de acomodare, un purgatoriu. Cartea vrea să scoată pe cititor din comoditatea unor reflexe de lector adaptat unui singur fel de poezie. De aici bizareria voită a situațiilor, exuberanța alăturare de obiecte, fapte, situații fără, aparent, nici o logică. Ordinii firești i se substituie o alta nu pentru a o înlătura pe cea veche, ci pentru a i se suprapune,

este de univers violentat. „Ard trupuri de călugări în trupuri de poeți / Și ard pendule negre în sobe și godinuri, / Pe turle de biserici îngheață călăreți / Și cai lor mîncîcă din clopote aminuri. / Scoici pline de sicrie cu perle cît un om / Deschid o gură-cheie spre crucile de aur / Și-n fiecare cruce, bătînd, un metronom / Alunecă-n traheea unui bătrîn centaur”. (**Gravură VII**).

Cauzele sint enigmatice și întrebările primesc răspunsuri bizare. „Ce este tatăl meu / De nu un plîns / De vizitiu, / Cînd își găsește calul / Murit fără prea sfînta spovedanie ? / Eu nu știu cine este tatăl meu, / Poate că este un castel în flăcări / Sau poate este-o nimfă adormită / La căpătîiul faunului beat”. (**Întîil sunet**).

Poetul vrea să ne sugereze mereu anomalia, arbitraritatea raporturilor, absurdul.

Grotescul nu poate lipsi din alaiul de imagini cu liniile nelocului lor.

„Factori poștali behăie. Luna îngheață / Pe tejgheaua restaurantului pentru morții destini / Limbi de pendul trec îngheață / Centauri și labe de sfîrși”. (**Gravură V**).

Tablourile în răspăr sint o punte spre un univers straniu, propriu stărilor de vis. Aici raporturile și logica nu mai au nici o însemnătate. Legile gravitației sint ridiculizate, iar obiectele și oamenii capătă o stare de imponderabilitate. Gesturile sint într-o determinare ascunsă și se succed ca și cînd ar fi firesc, cele mai neașteptate situații. Sugestia se realizează cu ajutorul picturalului, a elementelor vizuale, acompaniate de suneri predilecte. **Film mut**, ilustrează elocvent posibilitățile poeziei lui V. Ivănceanu de a sugera un straniu univers creat după legi să le zicem, puse-conștiente. „Și umblu eu pe obiecte moi și necunoscute și ude / Ca pe niște capete de musulmani / Și în creierul meu o față blondă se dă în scriciob / Și eu umblu pe obiecte moi și necunoscute și ude, / În spatele meu se cască dulci catacombe / Și guri de delfin și guri de pasărea-gurru. / Mi-e frică ! Baha ! Mi-e frică / De umbra și acul de cravată al prietenului meu / Înghîțit de obiecte moi și necunoscute și ude / Ca niște clopote plouate în fagot. / Dar alergolergolerg într-un cîmp cu pansele / Și muzicanți orbi răstîgîniți pe violoncele de marmor”. / Păpuși de gheață și primos cavalerului rătător, / Plo-plo-plo și în această stare pluvială și endocrină / Umblu eu pe obiecte moi și necunoscute și ude / Ca pe un cîmp cu muzicanți orbi / Răstîgîniți pe violoncele de marmor. / Baha ! Baha ! Cine sint ele, / Obiectele, / Necunoscutele, / Moile, / Udele ? / Arhangheli sint, înotînd într-o Lacrima Cristii / Sau paturile de spitale — pietrele de la gîturile inecătorilor ? / Obiectele, moile, necunoscutele, udele... / Un frig imi acoperă ochiul / Ca o mască de catifea, / Ca o mască de fier și de fontă, / Prin singele meu merge el / Două și cu două labe / Și mi-e frică de lună, Baha ! / Și umblu eu pe obiecte moi și necunoscute și ude / Și în creierul meu / O față blondă se dă în scriciob”.

Cea mai interesantă specie de poezie cultivată de Ivănceanu e aceea în care suavitățile este cîntecul de o tușă atroce. **Lauc lebedelor** promite imaginea sublimului, a unei suave și line mișcări de dincolo de realitate, ceea ce este și poezia la un anumit punct. În acest univers, care are semnele sale distinctive, heraldica sa, sint introduse însă semne contradictorii. **Lauc lebedelor** e în același timp un imperiu suav, dar și unul funebriu, ciudat, în care se petrec tot felul de lucruri impure. „Stau într-un pat de apă / Cu nuferi mă hrînesc / Beau serpi. / Înghîț un țărîm, nîm și din doilea țărîm. / În barcă nu e nimeni. / Doar nălucă / Prea sfînte lebede Maria / Călca pe valuri. / Vîntul suflă. / Nălucă lebedei Maria / Face amor cu doi pescari”. (IX).

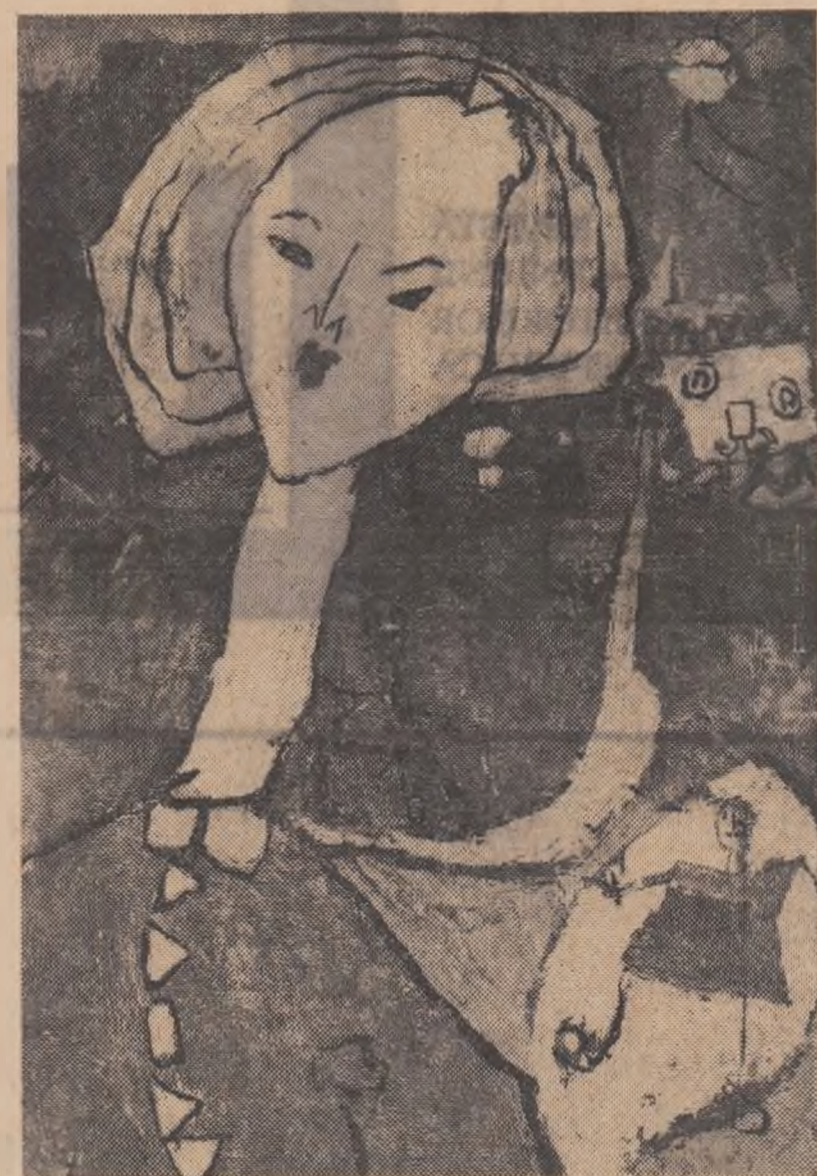
Lauc lebedelor este o „grădina a deliciozilor” asupra căreia a început să bată un vînt de apocalipsă. Apocalipsa lui Vintilă Ivănceanu nu are însă conturul clasic. Ea e reprezentată de tulburarea raporturilor și mai ales de imixtiunea cîntecului, grotescului într-un paradîs, astfel amenințat.

„În noaptea aceasta de frig și măcel / O hanșă de lebede albe imi trece prin suflet. / În noaptea aceasta de frig și măcel / Trupul meu e o hanșă de lebede negre”. (VIII).

Lauc lebedelor vorbește despre nostalgia violentată în chiar sfera ei de ultimă rezistență, visul, prin învazia forțelor ostile visului, în chiar domeniul acestuia.

„De ce curg animalele prin semnul / Prin cîntărea vechiului bufon ? / Doar lebedele plîng printre ruine, / Printre ruine lebedele plîng”. (VII).

M. UNGHEANU

Desen de Rodica POPESCU

ARHIVA ARGHEZI

„Lina”

N-aș voi să contrazic unele păreri ale criticii literare rostite între timpuri și nici să mă suprapun unor opinii de lectură și condei. Dar cartea lui Arghezi **Lina** încă nu a fost suficient analizată la capitolul romanului social, gen extrem de dificil nu numai pentru un scriitor, dar și pentru critica de specialitate... La prima ediție, critica a semnalat o apariție, cu elogii pentru autor, temîndu-se să intre în substratul problemelor. La repătrînderea ei, autorul a fost tot așa felicitat, coloanele literare oprindu-se mai ales pe latura largă a subiectului. Aș cita opinia lui Arghezi despre acest volum care ar fi urmat, inițial, să se numească **Florăreasa**.

„Cartea asta, nu că ilustrează un moment al vieții mele de tînră căutător al unei activități de pe urma căreia să-mi câștig o oarecare existență, dar că aduce o lume total ignorată și necunoscută cititorului, ar merita o altfel de discuție decît o fac majoritatea cronicilor literare... Fără să fie un manifest căutat, cartea este tabloul viu al unei epoci care cuprinde timpul răscoalilor din 1907 și psihologia momentelor de grevă, curba de sacrificiu, Grivița și alte evenimente... O vreme de felurite învâlmășeli politice și abuzuri, care au determinat criza de conștiință, de caracter, de intrusuni de tot felul”.

De la zugrăviri de peisaj la portretul omului blind, interesat ori bestie, de la secența vieții așa zisei „societăți înalte” bucureștene la aspectele de muncă dură și conflict social din fabrica de zahăr Chitila (numită „Topliceni” în volum), de la fragmentul autobiografic raportat la anul 1897, la biografia unor personaje reale și la țesătura literară a tuturor evenimentelor cuprinse, volumul **Lina** este, în literatura contemporană, una din puținele fresce înfățișînd contradicțiile politico-sociale ale acestei epoci. Și e poate unica prezentare a vieții muncitorești și de uzină de la data cînd proletariatul românesc începea să-și definească o prezență activă, paralelă, în volum, cu strălucirile inevitabile din simlul generațiilor mai tinere cu scăpărări progresiste.

Trecînd prin fața fabricii Chitila, prin anul 1964, Arghezi remarcă : „Pe dinafară nu s-au prea schimbat multe și înfățișarea ei imi aduce aminte exact ziua venirii mele aici, evident cu trenul, căci Chitila era, pe vremea aceea, departe de București... Am bătut la poartă și „Domnul Coșoiu” m-a invitat să intru... Drumurile erau de pămînt și, ca și acum, pline de carele cu sfecăi adușă din județele dimprejur... Parcă-l văd și pe Oreste, stăpîn peste turnul vărării lui și parcă mă văd și pe mine călărîndu-mă prin toate ungherele, umbliînd după probe de laborator. A fost un episod interesant din viața mea... Plecînd la Geneva începusem să scriu ceva despre viața și oamenii fabricii, mai ales că reînălțarea cu grupele de lucrători străni în peisajul elibian imi evoca mișcarea și forța asta de omînire străină din fabrica de zahăr. Cam de atunci cîtează și niște versuri publicate nu de mult (e vorba de poezia **Gravură** veche, apărută în **Contemporanul** — 1961)... Munca feroce din fabrică și mai ales conflictul permanent și exploziv dintre direcție și muncitori și țărani, m-a turburat întotdeauna. E și unul din motivele care m-au determinat să plec, deși mi se prevedea o carieră de invidiat... N-a rămas de atunci decît o fotografie pe care Călinescu a publicat-o în **Istoria Literaturii Române**. Cred că a luat-o de la Galaction sau de la Cocea cu care eram de pe atunci prieteni...”

Fără a fi un roman autobiografic, **Lina** conține multe elemente din viața lui Arghezi din jurul anilor 1897—1898. Ion Trestie, eroul cărții, este Ion Theo care debutase cu un an mai înainte de a veni la Chitila, în ziarul **Liga ortodoxă**. Avea 17 ani, se împrieteniuse cu Galaction, Cocea și Demetrius, îl cunoscuse pe Caragiale, frecventa clubul socialist al ziarului **Lumea nouă** unde îl impresionase prezența lui Ibrăileanu printre rafturile cu cărți. Motivul plecării bruște din această atmosferă îl definea dificultatea materială a vieții și lupta de a nu cădea în ceace el numea „boemă”. **Lucru care-l determină, de altfel, ca și necesitatea de a se căuta și găsi pe sine, în anul 1899 să aleagă un nou, dar opus punct cardinal : Cernica...**

Volumul **Lina** (ediția întia 1942, a doua 1944, la **Cartea Românească**) fusese cerut să fie tradus și tipărit de o editură berlineză, dar evenimentele din 1943 — apariția pamfletului **Baroane**, internarea în lagăr și poziția antifascistă a lui Arghezi — au dus la încetarea imediată a oricărei discuții de editare. **Lina** a apărut și înfățișarea ei imi aduce aminte exact ziua venirii mele aici, evident cu trenul, căci Chitila era, pe vremea aceea, departe de București... Am bătut la poartă și „Domnul Coșoiu” m-a invitat să intru...

Baruțu T. ARGHEZI

CU ÎNTREBĂRI PESTE MOARTE

Rămîn peste moarte, dincolo de flîmîrea ei fizică, dincolo chiar de celălalt termen al acestei dicotomii existențiale, viața, atîtea fapte...

Cine n-a cunoscut liniștea temătoare ce poate veni, cine n-a cunoscut tăcerea acestei spaime definitive, va rămîne să gîndească mărunt în planul existenței ontologice. „Nepuîndu-se lecui de moarte, oamenii au găsit cu cale spre a fi fericiți să nu se mai gîndească la aceste lucruri” — refuza, astfel, Pascal accesul la luciditate. Dar cit de des este totuși contrazis...

Ce ciudată a fost moartea unui artist, ce ciudată, ce banală, ce nesemnificativă moarte a avut picto-

rita Rodica Popescu. Desigur, nimeni nu-și alege sfîrșitul, iar cele spectaculoase cad în aceeași ordine cu cele anonime. Dar moartea pictoriței Rodica Popescu n-a avut nici un sens. Asta vroiam să spun. Și asta gîndeam vîzîndu-i lucrările — pînă sau lemne sculptate și pictate — atît de necunoscute încă. Într-o casă devenită muzeu, trist muzeu. Poate că nici o dată n-am avut senzația că amestec un destin atît de pîrtîntor cu o artă atît de nepărtîntoare. E un secret ce-și află cheia doar în planul rezoluțiilor posibile și imposibile în același timp. Posibile pentru că un tablou prelungește gestul prin care s-a făcut.

Der imposibil pentru că arta și puținele cubine prin care se sprijină ea în lume, vor să claseze definitiv ceea ce nu se poate niciodată clasa. Dar nu mă interesează această ultimă ipoteză. Este prea nedreaptă. Fiecare tablou al pictoriței Rodica Popescuiese din judecările de valoare, nu se supune nici unei acizologii. Fiecare tablou al ei este un gest pictural tradus în planul existenței morale. Prevalază trăirea sub forma întrebărilor. Ele rămîn totdeauna pure. Revista „**Lucajăru**” reproduce (și va continua și în numeroase viitoare) unele din pînzele tinerei pictorițe, stîns prematur.

Ea gîndea prea adînc pentru a-și mai permite răzgul certitudinilor, prea intens pentru a mai avea nevoie de pauze. Totul este atît de bine întregat încît nu vrei niciodată răspunsul. O neliniște ce venea din „sentimentul morții ca un criteriu” cum spune un gânditor de azi, se zbate în fiecare lucrare chiar, și în singurele — puținele unde culoarea și linia își ajung lor inșele. Trebuie să dorești prea mult să trăiești, dar cu o imposibilitate să ai, ca să ai curajul să întrebî mereu. Acestă pictoriță de care ne îndepărtăm cu fiecare secundă trăită...

Un poet scria despre Rodica Popescu cu o intuiție pătrunzătoare : „Iată în pînzele ei omul cămășian” — înțelegem din cuvintele poetului. Dar am putea spune mai mult, pentru că din toate aceste tablouri ies un vînt înghețat de fiord din care au venit atîtea întrebări...

Julian MEREUȚĂ

celălalt

ION BARBU

O față invizibilă pînă acum a planetei Ion Barbu a fost explorată și devine obiectul contemplației fecunde odată cu apariția culegerii „Pagini de proză” (ediție, studiu introductiv și note de Dinu Pillat). Sînt grupate înția oară la un loc interviuri, eseuri critice, fragmente memorialistice, gestul de restituire vizează, dincolo de clarificarea traicției existențiale, parametrii unei concepții solidarice cu actual creației proprii. După o distincție sugerată de poet însuși în portretul ilustrului său precursor Carl Gauss, se va reține din materia recentului volum, peste ceea ce precizează „figura cotidiană” (detalii biografice, relații, replici sau reacții temporare), elementele convergînd spre definirea „figurii morale”, esențiale și omogenă în manifestări oricî de îndepărtate și aparent divergente.

Deși adeptul matematicilor pure, închinător la mitul Idei, apare consecvent cu sine cînd reclamă poeziei purificarea într-un efort de cristalizare spirituală a datelor cîmpurate prin experiență, de sublimare absolută a vizualității. Matematicienii și poezii sînt în mod expres alături în formulările lui Ion Barbu sub semnul unei comune rigori demurice iar investirea lui Rimbaud („metodician al delirului”) cu atributele omului de știință, pe cît de surprinzătoare, rămîne pe aît de concludentă. Originala dezghioacere de înțelesuri degajate subtil din celebrul „Sonet al vocalelor” vine să confirme funcția poetului ca vizionar al „incretutului” printr-o severă și castă concentrare, ce exclude spontaneitatea, revelația, starea de mistică beatitudinată înaintea universului enigmatic. Alături de G. Călinescu, Ion Barbu aduce la noi cele mai grave și consistente argumente în sprijinul unei accepții moderne a poeziei-cunoaștere.

Acolo unde Călinescu vorbește de „viziune arhitectonică”, de „ceremonie”, de „muzică de idei”, poetul „Jocului secund” cere lirismului să se limpezască în undele unei „melodice arhitectonice” (p. 81), să descopere în lucruri „lumina obscură”, immanentă, eliberîndu-se de accidental pentru a ne iniția în „structura nevăzută a existenței”. Accident, în concepția sa, înseamnă faptul individual, exploatat sub forma confidenței, sincerității (de aici totala inaderență la lirismul bacovian : „de spovedință și atmosferă”), actual poetic autentic fiind similar cu descoperirea fondului de identitate generală, o „muzică fără pasiune”, esențială și definitorie formulă pentru cel ce visa „suprafața de gheață a Frumuseții” (p. 78). Consecința logică a acestei înțelegeri este atitudinea față de inovația rebelă, zgomotoasă, adesea strict exterioră: poezia nu se „revoluționează” ci se „organizează”, „o lirică dezordine rezolvată în liniște” (p. 52). Firește, va refuza să se recunoască în etichetările superficiale de factură modernistă : „toate preferințele mele merg către formularea clară și melodiouă, către construcția solidă a clasicii” (p. 58). Cam în același spirit și aproape simultan făcea profesii de credință anti-moderniste și Al. Philippide poetul „Stincilor fulgerate”, în „Viața Alinaească”.

Nenumărate sînt sugestiile presărate în aceste texte în direcția consolidării sau revizuirii unor concepte clasate,

Geo ȘERBAN

(Continuare în pagina 6)

CICI CONSTANTINESCU — Acoperișuri iarna

Derutant

Tipă rădăcina sub picioarele tale nerăbdătorule, vîrît în miezul literelor, în cirjele ațîșului cîiîi de plozi și desfrînatelor învelîșului nopții. Spune-mi ai un cuțit din pana dropiei, un moart de our între file ?

Înînde gloria pînă spre toamnă cu fărî-minte, doar zgomot în line ; stai în girîlă răcorîi și ager la coperîșurile orașului, arto hrăneste-o cu hohotul solitar — așa râmii divinitate nou-venită.

Să nu vorbim

Să nu vorbim în șanțul nopții cînd oasele continentelor și geniul rău tac. Mergem alături spre Miine doar. Zeii și artiștii decolorați ne pîndesc din săli, întînd arcurile spinării, tigri degetelor să ne fim pradă. Au cupe din pielea lor transparentă și bolnave. Să nu vorbim. Noi mergem alături spre Miine, doar.

Eu eram ea

Am stat lîngă pletele ei dimineața îi ascultam țoșnetul vorbelor și-i mîngîiam brațele incendiare și obrazul — ochii din extaz îmi legau ochii.

DIMITRIE STELARU

Cînd scinteiau clopoștii stelelor în oglinzile sparte de ris și găleli eu eram ea. Îmi era fruntea acolo, ascundeam bălăile timpului, îmi ascundeam inima care era a ei.

Așezare

Stau dincolo de mine într-un zid așezat peste pămîntul cu morții toți vîntul sulfă foi ruginite și pădurea e plină de hoți.

Calul are în ochi planete stînsse și piine amară și săbii dedesubt ascund. Săbii rupte. Piinea artei.

Cum să-mi destășor inima grădină de soare ? cînd e ceață ?

Între două războaie

Voi oameni fără oameni unde vă spălați singele și căprioarele și visul cînd nu plouă și mincați cearcănele morții ?

În astăzi

Ea nu moare, preoteasa Istorie — altădată veneram trupul idolilor și parcă de dinainte trăisem altul între pasărea paradisului și spaimă

cu triburi în arbori fără lege ; încă am urmele ghearei himerozaurului pe frunte, gura vulcanului și uns pe brătora ; e un zid transparent îndărălul meu și înainte — nu citesc viitorul ; cum să mă cunosc în astăzi cel de peste sute de ani, pur ?

Cînd genele

Cum să fim singur cu tine să-ți mînîc amoniile și coapse de fier cînd în genele mele stau lacrimi și încă nu sînt beat ?

Nu mai ai ingeri

Nu mai ai ingeri pe umeri amenințători, răzbuțători frumozși — poate în adînc unul mort și-a lăsat aripile uscate peste buzele tale dacă treci iubindu-te cum bronzul gol.

Ca un țînut

Nu m-am spart în mine dar unde mă află e altcineva ; frumos cît o zi ploioasă n-am unde să mă ard și lupii convingși de gura lor însemn semnele rului. Încă am rămas apă vie cu buzele uscate de sete ca un țînut plin de simțiri neajune.

eseurile poetului

te intraductibile care, asemîni tuturor cuvintelor intraductibile ale unei țări, exprimă intimul și particularul suferințelor ei : laengtan și staemning. Laengtan nu e numai înțeleasă în care se complice amintirea unui bun pierdut. Nu e numai nostalgia unei inimi care moare fiindcă nu izbuteste să numească ceea ce adoră. E mai ales dorul unei evadări din noi înșine și voluptatea tristă de a ne măsura nevroednicia.

Îndată ce se adîncește, durerea și bucuria devin „laengtan”, cel mai frumos izvor de lirism vreedată țînit din ariditatea suferințelor.

Și mai departe : „Aceste suflete neastîmpărate și celulare, scapă neliniștii prin staemning. Cuvîntul al cărui pîntec nu l-a putut preciza nici un suedez trebuie să însemne senzația unei armonii, pe cale de organizare, între celelalte senzații.”

Urmează apoi analiza mai atentă a laengtan-ului și staemning-ului.

Rîndurile lui Bellessort sînt făcute să te rețină. Asadar, mii de ani mai înainte, sub rîul sârbătoresc al Aicei, unde cerul și marea Salaminei își disputa albastrul cel mai intens ; și astăzi, la confînele țării japone, sub soarele de miez de noapte — suferul arian e ridicat și adăut de același puls puternic. Negreșit atîta căpătare în timp și loc va fi alierat indentitatea primitivă între dionisiac și laengtan, între apolinar și staemning.

Un suedez laengtanian seamănă unui coriban posedat de Dionisios. așa cum nebunia eroică și castă a lui Carol XII se potrivește spasmiului Menopedei.

În laengtan nici o frenzie ; mai ales nici o senzualitate. În schimb o neliniștare rece. — cu altă mai fioroasă : o percepțiune halucinantă a mării siagurătății de a trăi.

La fel staemningul nu corespunde în totul exaltului apolinic, care e mai mult o spațializare și intelectualizare a fondului de spaimă dionisiacă.

Staemningul s-ar putea defini un acord cu semenii sau cu lucrurile în emolite ori senzație : cînd durerea subiectivă se dublează de altă durere, surprinsă în altă ochi sau întrezărită distanțat în peisajul prin însuși faptul confruntării, durerea își pierde intensitatea și trăită muzical și staemningul.

Staemning-ul în senzație. Cînd, departe de uitile stîlboase, zornătoare de sănii, în lîimba unui interior scormorit luminat de răsfrîngere întîndierilor îndăpăzite, trei sau patru norlandezi stau adunați în jurul panch-ului, un circuit de comună desătare se întîmplă să se organizeze de la unul la altul. Laengtanul e biruit : un moment n-au mai fost singuri.

Împlinire de laengtan și staemning înșiși poezia scandinavă. Traduc după Bellessort următoarele versuri — sint de Froeding :

„Inga, deapănă-ți cîntecul... / Ați de singur sint pe drumurile vîntului. În suferul săi de singur în posesoria lui ! — Cîntă-mi cîntecul tău, melodia usoră / Ce sună așa de tîndr prin palatul pustiu. / Inga deapănă-ți cîntecul... / Cîntecul viu și fraged care cutremură ape / Și în pașii aieargă. / Mi voi da cît sur ascunde castelul tău. / Și jumătatea stătelui meu îți voi da. / Auzul zrea, mîna subțire ; / Jumătatea restului înopot. / E jumătatea tristetelor mele. / — Te teamă de tristete / Inga, draga mea ?”

(România nouă, II, 24, 10 iulie 1921)

GEOMETRIE ÎNTRISTATĂ

Fostul elev din clasa profesorului Baudouin e un geometru în felul său.

Din visul atînat și convulsiv formulat nu a trecut nimic, nu trebuie să cerem să trecem în dinzele lui Marcel. În schimb, o geometrie incendiată, furtive de echer, crize de conștiință, multe, mai ales dreptunghiuri : lacrimi, cenusii, cenușii, pentru înalte, roșii etc. /

Divinul Marcell condurează puternic, în Marcel, cu divinul Platon.

O materialitate cruciată cu o desperare arsă, un regim al logicii etice și al demitenții prin cruzime, ridică aceste pînze la mari semnificații.

Marcel Iancu ar trebui asociat de un Joseph de Maistre acelei pîndie, particulate figurate, într-un eloslu fratern.

Calău suprem al formelor în punctul lor de criză.

(Facla, XI, 441, 8 februarie 1932).

Constantin BULAT : Stilp (ceramică) Galeria Gmurzynska, Köln

Idea „prozelor” lui Ion Barbu plutea de mult în aer, alături de altele, idei și neidei, dar abia acum cînd Dinu Pillat, cu pasiunea, erudiția și gustul pe care i le cunoaștem, le-a adunat într-o carte frumoasă și elegantă, care ne depășește cu mult opera poetică a autorului, ne dăm seama ce necesară era această proză. Proză ? E un fel de a numi scrierile acestea care nu sînt nici poezie, nici matematică. Nu sînt nici eseuri ; nici critică literară. O culegere de profesioni de credință. În fond, e vorba de izbucnirile lui Ion Barbu, cu diferite ocazii. Fiecare articol are o „istorie” a sa, mai mult sau mai puțin cunoscută (Vezi printre altele „dosarul” meticolos întocmit de cercetător în legătură cu celebra intervenție împotriva lui Argezei.)

De aici caracterul răsît, sau ca să întrebunțăm un termen antonpannesc, pentru a fi în gusturile poetului, arțagos. Poetul scria cu hartag. Asta dă o savoare nemaipomenită. Și, mai important, fiind vorba de niște izbucniri, cum spunem, sinceritatea e totală, poetul își trădează gusurile, preferințele, repulsiile. Așa încît nu ne e greu să vedem în această culegere o adevărată estetică a sa. (Pe care însuși și-ar fi întocmit-o, dacă ar fi fost un spirit mai practic și mai pedant.) Ideile lui Ion Barbu le putem grupa simplificînd în jurul unui sentiment : repulsiu față de arta lui Argezei. Se simte în întreaga carte că e agasat de prezența substituiților a autorului „cuvintelor potrivite” și că se căzneauște tot timpul să-l placă altceva, să se închine la altceva. M-am întrebant adesea : dacă și Argezei se întîmpla matematician, unde se mai refugia Barbu ?

Citez din covorbirea cu Paul B. Marian :

— Ce credeți despre noile curente poetice : expresionism, futurism, dadaism, etc. ?

— Vrei să zici : vechile curente, mă îndreptă d-l I. Barbu. În măsura în care au însemnat o revenire la imaginativ și romantic, tot binele. În măsura în care au însemnat obraznică insuficiență, conjuziune pederastă, reclamă dezmațată, tot răul. Poezia e contrariul stării permanente de revoluție, cum o definea mai deunăzi unul din acești esteți. E o lirică dezordine rezolvată în liniște.

— Credeți că mediul nostru are vreo influență asupra noii generații ?

— Nu înțeleg noua generație. Spiritul ei de grup mă jigneste, obligîndu-mă să-l compar cu nevoia organismelor primare de a se grupa în colonii.

— Cum priviți poezia europeană ?

— Am o singură evlavie : Edgar Poe și trei admiratori : Mallarmé, Rilke, Rimbaud.

— Dar literatura noastră contemporană ?

— Prin Matei Caragiale intrăm în literatura majoră. Sint mîndru că sint contemporanul acestui romancier și că voi participa, fără merit, la vasa sîitoare a vremii cînd au jost scrisi „Craii de Curtea-Vechi”. Încolo, nu mai vîd decît romanul cu posomorita zădărie de casă tîtară al comunistului Rebreanu. Apoi, fanteziile lui Ion Vinea, din nenorocire hibride, ca genul însuși al poeziei în proză.

Se vîd aici gusurile, dar și stilul prozei : telegrafic, rodul unor meditații îndelungate asupra chestiunilor. În privința ideilor așa remarcă formula : „ardere imobilă și neprihănit înghet — versul”. Sau aceste autodefinitii : „Suflet mai degrabă religios decît artistic, am vrut în versificările mele să dau echivalentul unor stări absolute ale intelectului și viziunii : starea de geometrie și, deasupra ei, extaza. Melodiioasele plîngeri ale poezilor nu le-am prea înțeles”. Sau : „Există o treaptă de experiență poetică, de la care versul se dovedește a fi riguros și ferocitate, nu interjecție dezvolată ori celebrare mai mult sau mai puțin armonioasă” („Cuvînt către poezii”). Cu totul revelatorii sint analizele asupra lui Rimbaud ori Moréas.

Opiniile autorului „Jocului secund” pot fi discutate — nu în sensul că ar fi discutabile, deși nu ești obligat să fii de acord cu el întodeauna, ci pentru că o vorbă aruncată de poet ca el nu e vorbă în vînt. Sămînța trebuie luată în palmă, cercetată pe toate părțile. N-o să roadașă în palma noastră, nici vorbă, dar poate vedem cum a cristalizat împărătește, la acest inegalat mater. În acest sens, consider a fi de o valoare deosebită contribuția lui Dinu Pillat, din studiul introductiv, evocare caldă și analiză lucidă, venind după atîtea studii valoroase care s-au scris, prin ami, despre Ion Barbu, (începînd cu studiul faimos al „tilharului” de Vianu).

„Cariera mea poetică sîrșește logic la cartea lui Vianu despre mine. Orice vers mai mult e o pierdere de vreme” — mărturisese mai în glumă, mai în serios Barbu.

Versurile compuse ulterior de poet n-au însemnat totuși o pierdere de vreme. Iar studiile venite după Vianu, cu atît mai puțin, chiar dacă nimeni — în timpul vieții nu l-a înțeles — cum a crezut de-a pururi poetul. Paginile acestea vor arunca oricum lumini proprii asupra-i. Asta în mod sigur. Parafrazîndu-l, am scotocit această carte un pas important, după reeditarea „Jocului secund”, „pentru o mai dreaptă cînstire a lumii lui Ion Barbu”. Ca să fim sinceri : cine mai avea timp să caute și să aștepte prin bibliotecile reviste Viața literară din 1928 unde a apărut articolul „Poezia lenese”, sau Ideea europeană din 1927 cu „Poetica domnului Argezei” ? Barbu este un autor dificil și aud că vreo cîțiva profesori cereau de curînd, într-o gazetă, să fie scos odată cu Macedonski și Blaga — din manualele școlare, pentru că nu știu cum să-l predea. Halal !

Provenind din aceeași pipetă extrem de zgîrcită cu care matematicianul și alchimistul și-a picurat poemetele, „prozele” lui au pentru noi fascinația esențelor rare. Ceva din felul opiumului. Ele îl trădează pe poet, ca niște vorbiri în somn. Herghelia de ciini, pe care îi plăcea s-o pripășească în curte e asmuțită, haiducește, cu fluiere-întări, deloc algebrice uneori, și scrișneli din dinți întru sperietura conștienței nesuferiți și vinătoarea Idei. Și a ideii ideii. Și a ideii ideii ideii — pînă la sublimul Nimic.

Între Anton Pann și Matei Caragiale, și în urma cucoanelor de pe bulevard, versul său multăcios dă s-o ia spre nadir și se răzîndește.

lichteriana

De amicitia

Singurul prieten esențial al lui Zacharias Lichter este Leopold Nacht, un lungan cu mersul împietrit, al cărui cap, deși relativ mic, pare a fi o povară chinătoare pentru gîtul subțire și cîdut de flexibil care-l sprijină; de aceea, Nacht nu și-l poate ține drept decît cu prețul unui permanent efort de voință și atunci cînd e absorbit de ceva, sau pur și simplu neatent, capul îi cade pe neașteptate, cu bărbia în piept, ca de plumb. Ca să și-l ridice la loc, el trebuie să-și adune toată energia, ceea ce-i congestionează obrajii, altfel palizi, deformîndu-i trăsăturile bătrînicioase și totodată infantile, care alcătuiesc o fizionomie caracteristică de debil mental.

Leopold Nacht — sau Poldy, cum îi zice cei apropiați — este alcoolic și, ca o fantomă diurnă, silueta lui deșirată bîntuie încă din zorii zilei circuliile din întreaga parte centrală a orașului; în contrast cu etimologia numelui său, nu poate fi văzut însă niciodată noaptea în locuri publice; topit de băutură, se prăbușește în somn pe unde apucă.

Spre deosebire de majoritatea alcoolicilor, atîșii de la un prag încoace la intoxicației, de aceea sau chiar de adevărate deliruri verbale, Poldy este un mare taciturn. Cînd intră într-unul dintre restaurantele de pe „traseul” său obișnuit și vede vreun cunoscut, se îndreaptă spre el, cu pași inciliciți, fără grabă, pentru a cădea (literalmente) la masa lui. Cîteodată, în asemenea împrejurări, capul îi se rostogolește brusc, rămînd o clipă imobil, ațrînat de gîtul moale și neverosimil de lung. După ce și-l ridică, printr-o sforțare furișă parcă, Poldy privește spre celălalt, cu ochi întrebători, de-un albastru tulbure; dar fără să spună nimic. Fața lui rămîne la fel de impasibilă fie că solicitarea lui mută e acceptată, fie că e respinsă. Dacă primește încuviințarea (caci n-are firește, niciodată băni), Poldy comandă scut, cu un glas cavernos, degustat; vîdeci! Bea în tăcere; dacă îi se spune ceva răspunde doar printr-o mimică foarte elementară și stereotipă sau prin cîte un gest, ca un mut. Rareori scoate cîte o vorbă, semn că are o stimă deosebită față de cel cărui i-o adresează (pentru el *limba* pare a avea un caracter sacru). După ce și-a terminat paharul de vîdeci, Poldy ia din nou aerul său interrogativ. Cunoscutul — să presupunem — trebuie să plece, nu mai are timp, nu mai are bani, sau, pur și simplu îl refuză, politicos ori tăios. Poldy se ridică și pleacă, tîrîndu-și pantofii murdari de praf sau de noroi, după anotimp, atent de aștădată să-și țină capul drept; niciodată nu salută, nici nu mulțumește.

În ciuda tuturor aparențelor — care ar putea legitima părerea că Leopold Nacht este un biet degenerat, cu mintea întunecată de alcoolism — Zacharias Lichter (de altfel singurul om cu care Poldy acceptă să stea de vorbă mai îndelung) îl consideră ca pe unul dintre cei mai mari filozofi ai Europei contemporane și, pe deasupra, ca pe unul dintre foarte puținii care au izbutit să se apropie de experiența *perplexității* depline. Pentru a se putea bucura de tovarășia lui Nacht, Zacharias Lichter îl însoțește de multe ori în peregrinările sale prin circumi, deși el însuși nu bea niciodată, căci personalitatea lui încandescentă s-ar putea descalcați subit la o cit de mică solicitare etilică.

— Un înfînt tulbure de ape primordiale se cîntină în ochii lui Nacht — le vorbea o dată Lichter unor prieteni, cu o voce emoționată, pătrunsă de accentele unei rare admirații. Gestul strîmb, crispat, al minilor lui diforme — dar ușoare de parcă ar avea oase de pasare, de aripi — e, pentru cine se poate ridica la înțelegerea lui, un gest demiurgic, din care țîșnesc comete aprinse, confinînd ametoarele abisuri ale spiritualului. Cel mai neînsemnat gest al lui, stîngaci și poate chiar grotesc pentru lumea aplicată a prostiei, suspendă ponderabilitatea; e o smulgere, o rupere, o desfacere dureroasă din gravitație; și, în același timp, instituirea unei ordini în care perplexitatea e Cunoaștere...

Dumnezeu l-a lovit pe Nacht cu fulgerul purității; l-a ales, mutilîndu-l trupește și dîndu-i aparența cretină pe care-o poartă cu atîta *sfîntenie*. Într-o lume coruptă, a cărei esență e degradarea și marasmul, înfința fragilitate a spiritualului are nevoie de protecția urtului, a diformității și-a estropierii; Nacht a primit știința secretă de a se apăra prin boală, prin autodistrugere. În timp, el și-a pierdut aproape toate instinctele; pe acela al foamei (cum se întimplă în genere cu alcoolicii), pe acela al reproducerii, pe acela al morții, ca și formele atît de diverse ale instinctului social. De aici, sublimul lui căderi în perplexitate, aptitudinea lui de a fi în Dumnezeu ca un înfînt mic și de a-l cuprinde pe Dumnezeu ca un înfînt mare. De aici și excepționala lui aptitudine filozofică; întreaga lui existență este o meditație, o meditație a cărei ultimă concluzie e *mufenia absolută*, de dincolo de vorbire, sau de refuzul vorbirii. Filozofia lui Nacht e o filozofie a *desemnițării*: lumea (în măsura în care nu-i decît un produs al limbajului) trebuie golită de sens și atunci ea se va confunda cu Ființa, care n-are sens, care nu *semnițică*. Ah! Lumea e bolnavă de semnificație! Și cît ai vrea să pot învăța de la Nacht arta de a rămîne mut, chiar vorbind (caci cuvintele pe care le rostiește el, atît de rar, și doar ca o *concesie*, o concesie de care eu însumi mă bucur în primul rînd, nu înseamnă niciodată nimic). Stau și-l ascult, îl privesc, și gîndirea lui pură de orice semnificație mă atrage ca un vid divin. O, cît ai vrea să devin *profetul mut* al marelui Nacht! Dar voi izbûti voi vrea să ajung atît de sus? Sau voi rămîne mereu ceea ce sint, un biet palavragiu abstract? —
— Și ochii scriitorilor ai lui Lichter se înnoptaseră.

Despre comoditate

Zacharias Lichter a constatat de mult că oamenii care au cultul *comodității* (combinat totdeauna cu acel al „funcționalității”) se tem de orice manifestare a spiritualului, fie ea cît de sfînelică sau de palidă, ca de o boală ascunsă și cu atît mai periculoasă. O mică reacție la care nu așteaptă din partea lor înșile, un gînd sau o dorință care-i surprind, dacă pe deasupra se mai investesc (oricît de eronat) și cu o posibilă semnificație de ordin spiritual, devin pentru ei prilejul unor neliniști și al unor griji care nu înțețeau decît atunci cînd sint *definite*, explicate, diagnosticate, — adică smulse din necunoscut. Comoditatea proștilor presupune o strictă profilaxie față de spiritual...

Un ins parcă anume făcut să exemplifice, cu evidențe aproape caricaturale, mecanismele interioare ale comodității, este tînărul profesor de fonetică engleză Adrian Leonescu. El are, în ciuda evocatorului nume pe care-l poartă, aproape toate aparențele înțepinării: glas țîșgăiat, atîngînd cu efort rezistivul mai grav de mezo-soprană, piele moale și albă, acoperită de un puf delicat, cîți langurosi, umeri strîmți și solduri late, care se leagănă parcă anume în timpul mersului, singurul lui atribut masculin și contrastant cu întreaga sa complexiune fizică fiind barba neagră și aspră, pe care, însă, — cu acel scrupul al femeilor părăose care se depilează

minuțios — și-o rade de două ori pe zi, dimineața și după amiază.

Încă din adolescență, Leonescu și-a găsit mica sa vocație, punînd în slujba împlinirii ei o ascetică tenacitate, fonetică engleză, expresie parcă a unui cult pentru sonoritățile verbale pure. Își însușise așadar limba engleză, cu o siguranță absolută, învățînd pe dinafară manuale și chiar dicționare întregi. Marea lui orgoliu era însă, fără termen de comparație, acela de a putea *pronunța*, în toate variantele posibile, cuvintele englezești; adopta cînd accentul cockney-ul din londonez, cînd pe cel oxfordian, cînd pe cel din Yorkshire, cînd pe cel american, nuanțat și el după diversele regiuni și straturi sociale sau etnice. Nefiind niciodată preocupat de ceea ce se spune, ci numai de latura fonetică, el recurgea, în exercițiile la care se dăda cu o voluptate nerușinat senzuală, la formule stereotipe și clișee, în mod exclusiv și aproape ostentativ. Inapținutimea totală pentru idee, se găsea compensată la Adrian Leonescu printr-o capacitate remarcabilă a organelor sale de pronunție. Întreaga lui ființă fizică și morală participa la actual parca mistic al pronunției; cînd începea să vorbească englezește, ochii lui languroși rămîneau dintr-o dată fără priviri; fața se crispa (în așa măsură încît, dacă lucrul exprimat de el implica o nuanță comică, îi era peste puțină măcar să schițeze un zîmbet); arterele frunții se umflau și începeau să bată; dacă din întîmplare mergea, picioarele i se îngreunau, de parcă ar fi avut legate de ele lanțuri cu ghiulele de fier; coatele și se lipeau de trunchi și degetele se încălețau de reverul hainei. În toată această concentrare doar gura cu buze cărnoase, foarte roșii pe fondul aproape livid al feței, era mobilă și elastică, din interiorul ei țîșnind subțire, tremurătoare dar totdeauna corectă, o emisiune vocală venită parcă de undeva de departe. Adrian Leonescu duce o existență higienică atît din punct de vedere mental, cît și corporal: *mens sana in corpore sano*. Îl ajută să traducă în viață vechiul adagiu, între altele, o ușoară „ipohondrie preventivă”

Desen de Rodica POPESCU

care-l face să exagereze unele vagi simptome sau chiar să-și invente altele, supunîndu-se docil unor tratamente medicale care, însă, — și aici se verifică marea lui prudență — nu pot dăuna prin nimic organismului său (ipohondria lui nu depășește niciodată limitele unui „sistem de apărare” și ca atare se exercită și asupra medicamentelor, împiedicîndu-l să facă vreun abuz). Adevărul e că Adrian Leonescu își îngrijește propria sănătate cu o minuțioasă dragoste. Face gimnastică în fiecare dimineață, cu ferestrele larg deschise (dispuie — titlu de mindrie — și de un aparat complicat cu ajutorul cărui face canotaj în cameră). Întreprinde plimbări cotidiene și, spre a nu pierde timpul, poartă totdeauna un dicționar asupra sa, memorînd cu aplicație și răbdare sensuri mai rare sau pronunții mai puțin obișnuite. Fără îndoială că pentru un fonetician cum este el vocea constituie obiectul unor preocupări speciale; ca o cîntăreață de operă, Adrian Leonescu își clătește gura cu oară crudă, nu fumează, nu bea, și face exerciții labiale în fața oglinzii. Un medic reputat îi prescrie regulimile alimentare optime, modificîndu-le, după cum sustine că are o ușoară dispespie, o constipație rebelă sau dă semne vagi de colicistită, colită spastică, splenomegalie etc. Un serolog i-a fixat regimul erotic; o dată, maximum de două ori pe săptămîină, și, dacă este posibil, cu aceeași femeie (astfel încît, sărmanul, a contractat o căsătorie nefericită).

Cele mai mari griji i le dă însă lui Adrian Leonescu sistemul său nervos. Îl schie anume obscure neliniști pe care le combate printr-un moderat consum de calmante, dar care revin totuși, — e adevărat, în forme lipsite de gravitate — cu un fel de înăpăținare. Ca toți oamenii care trăiesc cu idealul comodității, Adrian Leonescu e neliniștit și e neliniștit.

La un moment dat, micile lui anxietăți recurente ajunseseră să-i producă o stare de adevărată alarmă. Într-un grup din care făcea parte cu totul întîmplător, și Zacharias Lichter, Adrian Leonescu mărturisise o dată, cu inflexiuni dramatice:

„M-am simțit foarte prost în ultima vreme. Neliniștile mele, cu care nu pot să mă împac, au

sporit parcă, și nu pot să-mi explic de ce. Cîlmea, acum citeva nopți m-am trezit din somn pe la ora unu și-așa, din senin, am simțit că-mi mijesc lacrimile în ochi și că îmi vine să mă rog lui Dumnezeu... Doamne erezte! M-am speriat atît de tare încît toată noaptea n-am mai adormit. A doua zi m-am dus la doctor care — și asta mi-a sporit îngrijorarea — s-a arătat foarte mirat, deși a încercat după aceea să mă liniștească. Vă închipuiți ce pacoste pe (capul meu)! Se pare că ar fi vorba de un sindrom depresiv neurasteniform. Mi s-a prescris odihnă intelectuală, — așa că mine plec la munte...”

„E de neînchipuit — izbucnise Lichter după plecarea foneticianului — ce forme grotesci și abjecte poate lua teroarea imbecililor față de tot ce li se pare inexplicabil și misterios. Într-un fel, e totuși firesc să se întîmpe așa: orice slăbiciune sau neglijență în această direcție, fie ele cît de neluinate, pot da naștere unei imense surpări de teren în care edificiul prostiei să se piardă fără urmă. Așa cum oamenii capabili de o viață spirituală autentică se tem de a fi *definiți* și de a fi, astfel, frustrați de absurdul existenței lor profunde, proștii au — exact invers — o uriașă frică de a rămîne „descoperiți”, lipsiți de protecția științului, sub amenințarea misterului care, în ochii lor, capătă sensul unei forte malefice și monstruoase. Comoditatea proștilor nu neagă — de ce s-ar oboși? — existența unui Dumnezeu nominal și convențional, un Dumnezeu care garantează simbolic o anumite disciplină — atît de necesară funcționării prostiei —, o anumite igienă a sufletului chiar; cea mai efemeră umbră de adevărată spiritualitate este însă semnul unei boli alarmante, care trebuie repede diagnosticată și tratată cu maximum de seriozitate; de Dumnezeu te poți vindeca prin calmante și somnifere, prin gimnastică suedeză și excursii la munte — e cumplit! În Imperiul prostiei comoditatea e condiția primordială a oricărei activități, dar totodată valoarea și felul suprem; nici un efort nu-i prea mare pentru proști cînd e vorba să se simtă bine

vărate; și numai iubirea marelui sterp, — născîndu-se pe sine în fiecare clipă, înfînt aceeași — se împlineste în curată rodire; și nu mai gura marelui tăcut, din care a pierit pînă și amintirea cuvintelor, cuprințite Totul... Ar trebui să ne prosternăm cu toții la picioarele dumnezeiescui lui Nacht, să sărutăm urmele pașilor lui strîmbi și schiopi! Să ne rugăm neputinciosului, sterpului, tăcutului Nacht! Căci el este sensul iubirii”.

Despre răsfaț

Însul lui pipiriu, cu încheieturi subrede, cu mișcări dezordonate atrage atenția în primul rînd prin ochelarii care, de alta purtat, par crescuți direct din osul nasului. Impresia aceasta e sporită de faptul că una din lentile e spartă (cîteva cioburi tăioase mai sint înfipite în rama) iar cealaltă, deși intactă, e întunecată de praf năclăit, astfel încît ochiul din spatele ei se vede ca printr-un fum, fără viață. O sîrmă caecare, ruginită, leagă ramele ochelariilor de urechi, grosolan înfășurată în jurul acestora. Hiperbolicul T., — cum autoironic, îi place să se prezînte — nu și scoate niciodată aceste ruine de ochelari, care, obiect parcă al unui cult ciudat, au decăzut de mult din funcția lor utilă, fiind înălțați la rangul de simbol. Ochiul dinapoi lentilei tulburi neputînd fi folosit hiperbolicul T., se orientează în lumea văzutului, cum poate, cu celălalt, peste globul umed și căruiua cade o pleoapă zbîrcită, bătrînicioasă, într-un clipit des, uitit și suferînd ca la miopi. Mai mult însă decît ochii suferă schingiuită, din cauza obstinației lui de a nu și scoate niciodată ochelarii, urechile cu totul deformate de sîrmă cu care erau legate, purtînd înfipite dungile unor vechi rosături cicatrizate și pătate de rugină. Faciesul lui e spin și această caracteristică îi dă, în ciuda celor aproape patruzeci de ani, o aparență stingheritor juvenilă, care însă rezistă unei priviri mai pătrunzătoare, căci pielea mai degrabă uscată a obrajiilor e brăzdată de o subtilă rețea de riduri.

Spirit mobil și paradoxal, hiperbolicul T., se distinge în lumea boemă pe care-o frecventează, în afară de urîtenia lui bine „compusă”, prin bizara lui tendință de a se autonega. Cînd vorbește despre sine, pune în formulări și-n intonația vocii accente care merg de la ironia reșă pînă la dispreț și la scribă. Astfel încît nici cel mai aprig dusman (și inteligent) nu l-ar putea calomnia cu mai multă artă; și într-adevăr, „artă” e termenul cel mai potrivit, căci hiperbolicul T., își dezvăluie sau își inventă o imagine monstruoasă cu secrete — și ca atare savante — împi-cații estetice. Multora însă, ambiguitățile la care dă loc comportamentul lui le apar ca ieșite dintr-un conflict interior autentic, ca semne ale unei naturi scindate tragic. Nimic mai greșit decît o astfel de părere, arată Zacharias Lichter, care-l cunoaște pe hiperbolicul T., din peregrinările lui prin circumi, unde-l însoțește pe Leopold Nacht.

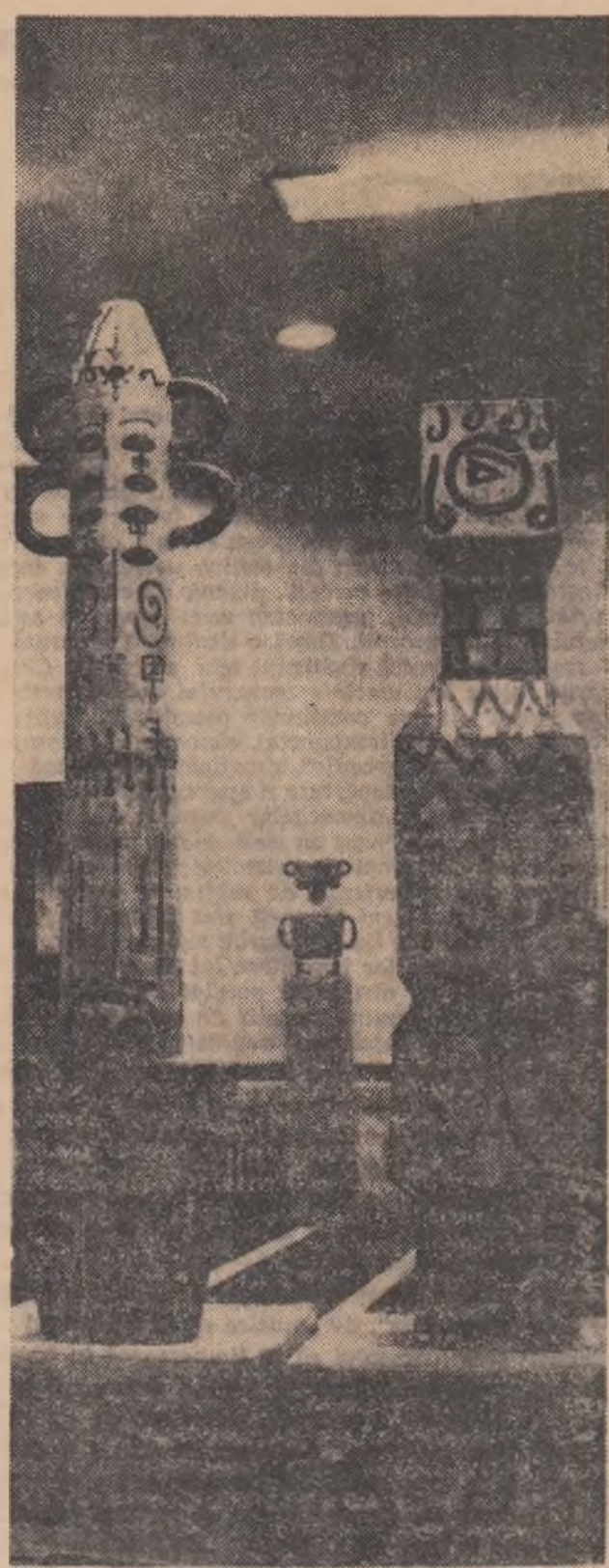
„Acet om — spune Lichter — își torturează și-și mutilază individualitatea nu ca s-o piardă, sau ca s-o depășească, ci ca s-o impună. În el creează resentimentul celor bolnavi de răsfaț care vor să transforme iritațiile lor de tip isteroid și micile lor pandalii lipsite de sens în forme ale neliniștii universale. Pentru un om ca el pînă și monstruosul nu-i decît un spațiu al răsfațului interior pe care-o lasă să se întrevadă purtările lui are ceva atît de iad și de nerușinat în ea, încît îmi provoacă un fel de greață amestecată cu milă, un fel de greață care se preface în milă, ca să se abolească, pentru că senzația e este insuportabilă. Cazul lui este însă departe de a fi lipsit de interes: privit de la o anumite distanță, și cu răcoala, el oferă o perfectă ilustrare a strategiei răsfațului. În genere, se crede că oamenii răsfațați aspiră spre confort și lux, ceea ce într-un plan superficial poate să fie adevărat. Cei care, însă, sint afectați de forme mai grave ale acestei boli a spiritului pe care-o numesc răsfaț sint în căutarea unor satisfacții înfînt mai rafinate — și mai odioase totodată — în tragic, în urit, în scîlbimb... Și așa, euforicii nu se pot răsfața complet decît în tragic; frumoșii decît în diformitate; aristocrații decît în mizerie și chiar în cerșetorie. Se produce, astfel, o estetizare a suferinței, a urîteniei, a sărăciei, — o golire a lor de orice conținut spiritual, paralelă cu transformarea lor în simple instrumente ale unei retorici. Răsfațul corupe și meschinizează tot ceea ce atinge. Și, vai, cînd mă uit la făptura strîmbă și voit grotescă a hiperbolicului T., aproape că mi se face rușine de urîtenia mea; și cînd mă gîndesc mai bine la el, mi se face rușine și de suferința mea; iar sărăcia, opera mea filozofică cea mai de seamă, îmi pare mai puțin substanțială chiar decît o vorbă goală”.

Despre oglinzi

Cei cîțiva ucenici ai lui Zacharias Lichter începuseră să fie îngrijorați de întorsătura pe care-o lua prietenia acestuia cu Leopold Nacht. Într-adevăr de la o vreme Lichter nu mai putea vorbi decît referindu-se la Nacht, comentînd tăcerile sau gesturile lui fără vreo legătură aparentă cu sensul sau mai degrabă lipsa lor de sens real. Astfel, odată, beat fiind — și ce poate fi mai banal într-o asemenea împrejurare? — Nacht fusese cuprins de o uriașă minie fără obiect, Gemind, scrișnînd și-i aruncase paharul încă pe jumătate plin cu votcă în oglinda soios aurită a circiului, înclinată chiar deasupra mesei la care seada cu Zacharias Lichter. Oglinda nu se spărse, doar paharul se risipise în cioburi mărinate atîrînd atenția — în ciuda larmei — cîtorva dintre cei așezați la mesele vecine. Întorcîndu-se fura împotriva lui înșiși, Nacht apucase cu violență un cuțit — unul dintre acele cuțite boante, cu lama vinată și pătată care nu se pot găsi decît în circimile ordinare — și-l înfipise cu o repeziune și putere aproape neverosimile în mina stîngă, sprijinită de masă cu palma deșertă; lovitura fusese atît de tare încît lama pătrunsesse pînă la lemn.

Profund tulburat, Zacharias Lichter explicase: „Nacht a încercat — o încercare disperată — să instituie cunoașterea paradisiacă. Vrînd să spargă acea ogîndă el voia să spargă, de fapt, toate ogînzile lumii, prin care sintem condamnați să ne ghicim unul altuia chipul; — și-l înfipise aceste dimensiuni iluzii și să facă să triumfe *vedere*: țată în țată. Dar n-a izbutit! Vom rămîne cu toții robiți în răsfrîngere, — pînă cînd? pînă cînd? Și cine ne va elibera din această lume a oglinzilor? Esecul lui Nacht e poate definitiv... De aceea a simțit el nevoia să se pedepsească, să-și împlinească cuțitul în mina care a greșit. Nu voi uita niciodată: cînd l-am smuls, sîngele i-a țîșnit din palma ca un crîn roșu. Nu m-am putut împiedeca să sărut mina însingurată a lui Nacht. Am și acum în gură gustul singelui său, gust de metal, de pămînt, și de inviere”.

În acea seară, Poldy se îmbăta atît de tare încît Lichter fusese silit să-l poarte în spinare pînă în parcul cel mai apropiat. Îl culcase pe o bancă, învîlindu-l cu propria lui haină, și-l veghease pînă la crăpătul zorilor...

Constantin BULAT: Stîlpi Fundația Moeghi, Saint Paul

ADRIAN CARSİAD

variantă

Există întîmplări în viața omului de care îți amîntești deseori. Unorî ele se fac pe zi ce trece mai limpez și vor bucuria celui care le povestește și care are astfel posibilitatea să le retrăiască. Fără îndoială întîmplări fericite. Altele, deși hazlii și ele nu te încîntă, ci îți aduc mai degrabă un fior de teamă, de spaimă ancestrală, de lucruri necunoscute. Închipuiți-vă de pildă un frizer, ajuns buclătar, care curăță cartofii cu briciul. Și acesta e ultimul dintre exemplele care s-ar putea da...

Eu îmi amintesc și astăzi cu deosebită limpezime de una din cele mai zburcinate zile din viața mea cînd datorită unor împrejurări curioase și poate și a unor obligații familiale am fost nevoit să ucid un pui de găină. Seara aceea ar fi putut să treacă ca oricare altă seară, amestecîndu-se în noianul celorlalte, dacă din fericire, pînă atunci, aș fi mai ucin vreedată un pui de găină sau dacă atunci cînd mi s-ar fi ivit prilejul să fac o astfel de ucinenie n-aș fi fugit ca un turc. Așa se face că în aceea seară eram singur în fața unei asemenea irezolvabile și, hotîrit lucr, ireparabile probleme, fără prietenii tăi de folositori omului. Cum realitatea era realitate eu eram tot eu, nici o schimbare nu se contura în curînd, trebuia luată o hotărîre și asta cît mai rapid. Drept urmare m-am așezat pe șezlongul albastru din balconul casei convins că trebuie să lucrez științific. O rămintare dureroasă, îndelungată m-a condus la concluzia că pentru a ucide era necesar să am pe cine ucide. Așadar alegeam o victimă... Dar spuneți-mi dumnea-voastră dacă există pe lume alt lucru mai complicat decît să sortești pe cineva noroș. Să alegi adică. Spre lauda mea simțeam o toropeală deplină, mă simțeam incapabil de a fi călău, creierul, acest organ atît de sensibil refuza să participe la o asemenea preîntre „științifică” a crimei. Probabil că dilema mi-ar fi oprit orice porniri inumane dacă tocmai în ciupele cele mai grele un pui negru, cu coadă mare, și foarte suplu după cite îmi dădeam seama, n-ar fi sîrit peste gard în grădina cu zarzavat. Acum, cînd faptele îmi apar în deplină obiectivitate, nu pot să nu remarc că această sîritură, în aparență inofensivă și gîdnărească a fost, de fapt, o fantastică și inexplicabilă greșală psihologică a victimei, eu fiind foarte iute din fire, greșeală într-adevăr fatală. Imediat reacțiile s-au dezvoltat. Mai întîi folosind un vicleșug vechi, dar în vechie actual, am aruncat grăunțe în curte. La azul zgomotului pe care-l făceau confratîi, puiul n-a sordit și simțînd că e vorba de căpătîială a apărut în mijlocul celorlalți. După cum observai, greșeală după greșeală, urmărîndu-i cu atenție toate mișcările l-am adus într-un asanumit unghi mort unde fără îndoială l-aș fi prins imediat dacă puiul nu ar fi sesizat pentru prima oară intențiile mele necurate. C-o perspectivă inexplicabilă a rezistat pînă în clipa cînd eu, sigur de victorie, am încetînit urmărirea și atunci, printr-un salt grozav a dispărut sub niște stîne de lemn. Aici n-a mai putut fi urmărit din pricina unei oarecare diferențe de mărime fizică între noi... Eu însă fierbeam de minie, hotărîrile erau luate una după cealaltă, și după o jumătate de oră de cros prin toată curtea ce voia de cîntecul păsriilor speriate cine stîie din ce motiv, victima nenaiputînd rezista, neavînd condiție fizică, s-a predat din proprie inițiativă. Cînd l-am atins prima oară era foarte cald, transpirase grozav, iar înima bătăa furturnos în pieptul lui acoperit cu fulgi vineții. Un moment am sordit din nou. Care suflet nu vibrează în fața

VECHIUL BUCUREȘTI
Desene de Mihai VUCANESCU

TIBERIU DESAN

acoperișul

Personajul meu nu există. Îl cheamă Pucspund Lampiers. Nu s-a născut niciodată nicăieri. Are o soție blondă și doi copii poficioși. El trăiește numai în închipuirea mea. Soția lui visează de ani de zile o haină de blană veritabilă. Nu încercăți să-l identificați cu vreo persoană reală. Trăsăturile lui de caracter fiind cu totul diferite de ale tuturor celor trei miliarde de semeni ai săi. Cei doi copii visează să infulece în fiecare zi cite un baton de ciocolată. Personajul meu nu există. Îl cheamă Pucspund Lampiers. Nu s-a născut niciodată nicăieri. Nu s-a culcat niciodată flămând. El trăiește numai în închipuirea mea. Copiii lui n-au fost niciodată dezbrăcați.

Nu încercați să-l identificați cu vreo persoană reală. Trăsăturile lui de caracter fiind cu totul diferite de ale tuturor celor trei miliarde de semeni ai săi. Personajul meu nu există. Îl cheamă Pucspund Lampiers.

Ziua aceea era o zi ca oricare alta. Închipuți-vă un cer senin un albastru științietor. Dacă nu vă convine, imaginați-vă o zi ploioasă. Dacă și asta vă displace, imaginați-vă ce vrei, prea puțin îmi pasă dacă plouă sau dacă e soare, dacă e toamnă sau primăvară. Eu am ochi și urechi numai pentru Pucspund. Mergea pe stradă ca picat din lună. În mână avea ziarul pe care-l citea, în buzunar se lăfăia o revistă de cinema, mergea teribil de adus din spate și când se apropia să-și încheie șterțul care se desfacea, pantalonii îi se rupseră. Se căznea să meargă cu picioarele cât mai apropiate ca nu cumva, doamne fereste, să i se vadă rupătura și să ridă lumea de el. Ajuns acasă, se descalță, scoase din buzunar o napolitană și o împărți copiilor. Apoi își sărută nevasta. Ea îl întrebă dacă a adus ceva bun. El dădu din umeri. Îi arătă rupătura de la pantalon. Ea se enervă. El îi propoșă că întotdeauna când trebuie să-și coasă ceva, se enervează. Ea se burzului și mai rău. El căută ac și ață, își dezbracă pantalonii și se apucă de cusut. Ea era tot supărată. Copiii rideau cu lacrimi. Se supără ca de obicei și după ce mincă masiv, se îmbracă și se duse la vecinul său, Alicante.

Pucspund își privi garda, care părea că dormitează. Se apinsse și mai tare. — Și unde crezi, dumnea? Alicante, că stau înfipte principiile astea? Ai vădit vreodată un director sau un patron să exclame: „domnilor, nu uitați că aveți în societatea asta o mulțime de drepturi! Nu uitați, domnilor, orice nedreptate se pedepsește!” Nu. Nici vorbă! Acest domn pedant nu face altceva decât să-ți amintească de obligații, obligații pe care le ai față de societate. Și societatea? Nu așteaptă altceva decât să-ți dea un picior undeva... Iar-tă-mă, îngăimă Pucspund, văzind că omul din fața lui întredeschise un ochi mirat, devin și vulgar. Dar cum dracu' să nu devii vulgar! Începu el să strige, când imensa majoritate a oamenilor nu face decât să se supună orbește, fără să-și ridice fruntea, tremurând pentru piinea zilnică. Nu, nu te repezi, știu ce vrei să spui! Măninc destul de bine, am casă, am nevastă, am doi copii, toți ai mei sînt bine îmbrăcați, într-un cuvînt, am de toate. Nu Alicante, nu am nimic! Nimic! Zbieră el atât de răgușit, încît pîna și pisica din brațele lui Alicante, care torcea liniștită, sări speriată și se ascunde în soatele fotoliului. Te nasti! continuă Pucspund. Nici nu auzi bine să scoți primul strigăt, că te iau în primire, îți fac acte, te înregistreză la primărie. Și asta pentru ce? Din motive pur statistice, așa vei fi crezut? Nu! În familie ești o gură în plus, în societate, un contribuabil mai mult. Și dacă nu vreau să contribuie? Nu vreau! Eu doresc ca totul să fie altfel. Eu nu am fost de fapt cînd s-au hotărît toate astea. Și chiar dacă aș fi fost, nu aș fi acceptat nimic. Dar parcă te întreabă cineva? Dumneața nu simți că te înbușă? Nu vezi că orasul în care trăim este ca o închisoare? Jos, caldarimul, în dreapta ziduri, în stînga ziduri, sus cerul. Ei bine, numai asta lipsește: acoperișul! Nu vreau să contribuie la construcția acestui acoperiș. Nu vreau acoperiș! Vreau soare, cer albastru, femeie care să mă iubească, găini care să cotodărească, pistiol care să miune și oameni care să mă înțeleagă. E ceva josnic? Spune! Absurd? Spune! Alicante tăcea.

În birou era cald. Afară ploua și bătea un vînt rece. Pucspund învîrtea plicetisul mînerului mașinii de calculat. Colegii lui nu erau mai veseli. Argumentul își înțepenisie privirea pe

profilul ascuțit al sînilor Penelopei, care bătea absență la mașină. Margint nu-i vedea decît spatele drept și părul negru unduindu-se ca un șuvoi de apă. Porich dezlega cuvîntele încrucite. Întră seful și-i privi veseli.

— Bună dimineața, băieți!
— Să trăii, dom' Perlis! cîntăra în cor Argumend, Margint și Porich.
— Bună dimineața, domnule Perlis, rețeta Penelopei, acoperișul meu de acoperiș de scris.
— Bună, dom' Perlis, aruncă și Pucspund.
— Domnul Perlis își scoase tabachiera și-și vîri o țigară între buze. Argumend îi înțînse fulgerător brîcheța lui strălucitoare. Seful mulțumii.
— Ce mai faceți, băieți?
— Bine, mulțumim, răspunde Argumend.
— Ce ziceți de ploaia asta?
— Mizerabilă ploaie, se repezi Margint.
— Ce cald e la voi în birou, continuă seful potopul de dragălaşeni.

— Da, cald dom' Perlis. Îți ținu iscoții și Porich, înfășind mai bine în șterț revista de cuvîntele încrucite.
— Ce mai faci, domnisoară Penelope?
— Mulțumesc, domnule Perlis, după osum vedeți, hat la păcătoasa asta de masină.

— Da, văd. Dumneața, domnule Pucspund?
— Mulțumesc, domnule Pucspund. Nu mă simt prea bine.
— Te-ai certat ieri cu nevasta? se interesă domnul Perlis.
— Nu. Nu mă simt prea bine.

Îi venea să-l ia pe domnul Perlis de guler și să-l arunce pe fereastră. Ce mă bați la cap? urlă el în gînd șorcului de Perlis.

— Du-te și dumneața după-amiază în a clinică, își sfîșii grijuliu domnul Perlis.

— Am să mă duc, domnule Perlis. Neapărat.

După o pauză, reluă:

— N-ai putea să mă învoiești astăzi domnule Perlis, ceru el umil.

Seful îl privi blind. Pucspund își potrivea în gînd nodul de la cravată, își lua rămas bun de la colegii lui, șterțurile de la birou și — mai ales — mulțimea respectuoasă domnului Perlis pentru bunăvoința sa. Domnul Perlis spuse:

— Nu.

Era prea mult. Pînăcîse să porneasă pe jos acasă, să-și cumpere în drum niște furcure, să se așeze pe o bancă și să le manînce liniștit. Ar fi cumpărat un baton de ciocolată și să-l dea copiilor; pentru blonda lui nevastă ar fi luat o portocală și era dispus în ziua aceea să-i suporte toate capriciile. Cuvîntul acela, „nu”, declanșă o adevărată reacție în lănt, fu cel mai puternic catalizator pentru această reacție: reacția fu oprită numai pentru o clipă în loc, pentru că să se audă cuvîntele acelea liniștite, prevestitoare de furtună:

— Și totuși, domnule Perlis...
— Am spus nu!
— Sînteți un porc!

Domnul Perlis, atîns în plin, primii bărbătește lovitura:

— Ești concediat!

Pucspund se ridică liniștit. Dădu mașina de calculat în țăruri, se îndreptă spre dulap, își luă haina, împachetă umeșorul într-un ziar și ieși demn pe ușă.

După ce sfîrși de povestit, blonda lui nevastă rămase o clipă pe gînduri, apoi se duse la ușă, o deschise larg și-i spuse soțului ei să nu cumva să se întoarcă acasă pînă nu găsește de lucru. Ca de obicei se duse la Alicante și istorisi pentru a doua oară întâmplarea.

Alicante îl dezaproba.

— Plec, spuse Pucapond.

— Unde? se miră Alicante.

— Vino cu mine.

— Mi-e somn.

— Vino. E mai aproape decît îți închipuți.

Îl duse în magazia din fundul curții. Scoase din buzunarul de ceas de la pantalonii o cheiță, și descuie lacătul. Pe peretele din fund, alba de praf, era lipită harta lumii. Un punct de pe ocean era încercuit cu creionul. Alicante privea cu ochi somnoroși și nu înțelegea nimic. Pucspund îl

arăta un aparat de emisie-recepție. Pe un alt perete erau agățate o busolă și un sextant, Pucspund spuse:

— Plec.

— Unde? se miră din nou Alicante.

— Alic.

— Amînce cu degetul punctul încercuit de pe hartă.

— În mijlocul oceanului?!

— Acolo e o insulă. Acolo plec. M-am săturat pînă peste cap.

— Din ce dracu' ai să trăiești?

— Am sentimente de tot felul: griu, ceapă, cartofi, zarzavat... Pînă la prînz scoală, am să mîncînc conserve.

— Cu ce pleci?

— Alung în port, meșteresc o plută, o încarc cu tot ce trezule și gata.

— Și nevasta?

— Se descurcă ea.

— Și tu?

— Nu. Și te rog să nu suflîi o vorbă. Ia!!

Scoase dintr-un sertar al dulapului un alt aparat de emisie-recepție. Îi puse în brațele lui Alicante.

— Că să-l iubești legătura, urmă Pucspund. Am să te tin la curent. Numai pe dumneața. Pentru că ești singurul om pe care îl cunosc și de care vreau să mai știu. Să ne îmbrățișăm!

— Cum, așa se vede? izbucni Alicante.

— Adio, bunul meu Alicante!

Se îmbrățișară.

— Și acum, pleacă! Vom stabili legătura în fiecare sîmbătă la ora 23. Am să emit pe 15 cm. Peste o săptămînă stabilim prima legătură.

Alicante stătea în fața lui Pucspund cu aparatul în brațe și nu se hotărî să plece.

— Hai, du-te!

După plecarea lui Alicante scoase din dulap un ruk-sac, îl îndesă cu tot ce avea pregătit și intră în casă.

— Am venit să-mi iau rămas bun.

— Du-te dracului! spuse blonda lui nevastă, am mai auzit eu de-astea. Trece mai bine și mîncînc.

— Plec.

Și plecă, lăsînd-o pe blonda lui nevastă cu gura căscată.

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

tradițională

vieții fremătănd!? Am aruncat deoparte orice sentimentalism însă, fiind conștient că abia acum începuse adevăratele dificultăți. Cum oare este mai bine, mă întrebam eu, să-l ucid printr-o lovitură dată la cap, sau să folosesc varianta tradițională a tăierii gîtului? Dar în cazul primei soluții trebuia să știu cu precizie unde e creierul, altfel agonia putea fi mai lungă decît m-aș fi așteptat. Un moment mi-a trecut prin minte că dictionarul enciclopedic mi-ar fi de un real folos dar în secunda următoare am remarcat dezamăgit că mă aflam la odihnă și, potrivit obiceiului în bașcaj nu aveau de căuta cărțile. Iar din cunoștințele mele de latină numai galina, ce părea să aibă legătură cu ceea ce mă preocupă, dar asta nu mă ajută cu nimic.

Inexplicabil este pentru mine de ce am ales varianta tradițională. Bănuiesc doar că din lipsă de argumente. Am luat o scîndură, lucram destul de nervos, apoi am făcut rost de un topor cu coada cam lungă, greu de citeva kg. l-am cumpănit de citeva ori deasupra gîtului pîlpînd al puului și înainte de a da lovitura de grație mi-am scormonit mîntea în speranța că voi găsi argumente în sprijinul părerii că puii sînt mai ales carnivori, părere ce m-ar fi ajutat sîmțitor. În sfîrșit, cînd soarele se scufunda ce o inimă de foc, am lovit ca un călău nesocotit, lovitura a picat grea și imediat sînge cald, sînge negru, a început să curgă. Am sărit în sus de frică să nu fiu minșit, în vreme ce păsările celelalte s-au strîns în jurul semenului lor făcînd pe grozavele. Sînt convins că n-au înțeles nimic din această experiență, fiindcă în general găinile sînt proaste. În locul lor imediat în semn de protest aș fi trecut la sălbăticiie. Între timp puilul începuse să sară în sus așa, fără cap, îndreptîndu-se spre mine. Am simțit deodată părul gîdîindu-mă într-un fel tare curios. Nu mai era de glumă și în acel început de noapte am luat-o la fugă avînd impresia decîntării unor forțe obscure, fără putere de a mă opune lor. M-am întors tîrziu cu sufletul răvășit și am căutat zadarnic capul celui ucis, cuprînzîndu-mă și mai adînc teama, o teamă oribilă, zguduitoare.

Pe urmă ce să vă mai spun! Răscolii cum eram, plin de presupuneri în legătură cu viața și moartea îmi veneau în mîntea diferite religii la care aș fi putut să ader. Și dacă nu s-a întîmplat acest lucru, asta se datorește mai ales contradicțiilor care mi-au însoțit crizele de conștiință citeva săptămîni și hotărîri de mai tîrziu de a scrie o carte cu titlul „O lume carnivori și sfîrșitul ei” carte premiată de fapt. În ziua aceea pînă seara tîrziu am reușit să smulg penele împreună cu primul strat de piele gîndindu-mă că în general vîetuitoarele trebuie să aibă două straturi, al doilea mai fraged, fiindcă altfel cum de mă jupuiam eu în halul acela vara, la strand... Pe urmă citeva incurcături cu așa-numitele organe interne care erau pline și care s-au spart. Un manual de zoologie mi-ar fi fost de un real folos dar sînt convins că am aruncat tot ce trebuia, dovadă fiind și faptul că am rămas doar c-o jumătate de pui. Fiert bine m-am ospătat din belșug în acea seară încercînd să uit totul. Am intrat apoi în dormitor și am adormit dar în nenumărate rînduri m-am trezit avînd impresia că un pui, același pe care-l tăiasem mă tot lovea cu ciocul în cap...

Astea s-au întîmplat cînd am ucis eu puilul și deși nu-i o întîmplare tocmai veselă și nici tocmai tristă n-am uitat-o încă. Ceea ce înseamnă că nu este o întîmplare tocmai bună de uitat ca și aceea cu frizerul bucătar care curăța cartofii cu briciul...

Desen de Rodica POPESCU

maiorescu

documentar

La B.A.R. se găsesc, sub cotele ms.rom. 1520 și 1521, două caiete voluminoase cuprinzând, în primul rând, note de la cursurile lui Titu Maiorescu de istoria filozofiei în secolul 19 (ținute între anii 1884—1907), temele tuturor „lecțiilor”, cataloage de examene etc. (237 foi); al doilea: redactarea aproape integrală a cursului în forma, după toate semnele, de la cea de a doua „propunere” (263 foi). Să ne aducem aminte că Maiorescu a început acest curs în toamna lui 1884, la Universitatea din București, fiind a fost rechemat, după 13 ani de la destituirea sa din învățământ de către ministrul Tell ca urmare a participării la ședințele Camerei, și l-a încheiat în 1909, când s-a retras, tot ca urmare a unei înțelegeri cu ministrul Spiru Haret. Cursul se desfășura în cicluri de trei ani: filozofia germană (1884/5), franceză (1885/6), engleză (1886/7) fiind reluat în aceeași ordine, în 1887, apoi în 1890, și așa mai departe. Lecțiile aveau loc în fiecare joi seara, mai târziu sîmbătă seara, și durau, fără întreruperi mari la sărbători, de pe la sfîrșitul lui octombrie sau începutul lui noiembrie pînă la sfîrșitul lui aprilie sau începutul lui mai. Un calcul sumar arată că Maiorescu a repetat materia în fața a opt serii de studenți, fiecare serie auzindu-l în altă ordine, timp de trei ani. Din ms. 1521 se vede că Maiorescu a socotit definitivă „propunerea” cursului din anii 1887/1888 — 1889/1890, adică cea de a doua, cu unele excepții. Toate cursurile păstrate poartă date din acest interval; ulterior, au fost șterse cu o linie datele și înlocuite cu altele, dar textul nu s-a mai modificat. Înălțuirea prelegerilor — dînd imaginea unui curs relativ complet — este de asemenea aceea de la a doua și, uneori, de la a treia propunere.

Importanța manuscriselor nu mai trebuie explicată. Textul „prelecțiilor populare” din primii ani ai Junimii, textul conferințelor maioresciene s-au pierdut. Avem, ce-i drept, rezumatele unor, publicate chiar în timpul vieții lui Maiorescu; dacă Maiorescu n-a zis nimic contra autenticității lor, nici n-a părut că ia act de ele. Mărturiile contemporanilor, foarte concordante, ne spun rareori ce cuprîndeau cursurile, conferințele, „prelecțiile populare”, cu excepția titlului și a temei. Știm acum, datorită existenței manuscriselor de la B.A.R., cu exactitate, despre ce a vorbit Maiorescu studenților timp de 15 ani (deși lipsesc însemnările din 1907/1908 și 1908/1909 putem presupune că ele nu ar fi fost deosebite de celea păstrate și care, din 1891, se repetă fără alte modificări); putem reface chiar forma-tip a cursurilor sale.

Titlul cursului era următorul: **Curs de Istoria Filozofiei** (germană, franceză, engleză) în secolul 19, cu precizarea **Curs comun** (ms. 1520). Maiorescu pornea de la Kant (dacă în 1884 i-a consacrat o singură lecție avînd ca temă estetica, *Ins. zilnice*, II, p. 268, în 1887 ajunge la 11 lecții), făcea tranziția la Herbart (iar din 1891 la Fichte, împingînd pe Herbart cu cîteva luni mai tîrziu), apoi Fichte (trei lecții în 1884/1885), Schelling (idem), Hegel (doar două lecții în același an), în fine Schopenhauer, cu o lungă „tranzitie” (în totul, patru lecții). Din filozofia franceză se ocupa de cartezianism (chiar de Descartes, în 1885/1886), urmînd cu Collard, Biran, Victor Cousin, Jouffroy (sumar) spre a studia în 19 lecții pe Auguste Comte. Dintre englezi, analiza repede pe Locke, Hume, Berkeley (mai mult în legătură cu kantianismul), trecea în revistă principalele „școli” și consacra 4 lecții lui Stuart Mill și 18 lui Herbert Spencer.

Se vede numădect că temelia cursului o reprezenta, așa cum s-a presupus, idealismul german, pozitivismul francez și empirismul

englez. În fond, Maiorescu punea în centru filozofia germană (mai bine cunoscută), raportîndu-se neconștient la ea. Pe contrapagină și în note apar și alte nume, dar nu putem ști totdeauna dacă Maiorescu le reține în vederea dezvoltării sau numai accidental. În anii 1889/1890 sunt pomeniți Jeremy Bentham,

era cu mult mai larg. Hegel e raportat la Parmenide, Budha și Heraclit, viața lui Kant comparată cu viața lui Bacon de Verulam, Leibniz, Spinoza și Socrate. Sunt arătați, pentru tendința materialistă care se opune idealismului, la mijlocul secolului, Marx, La-salle și chiar Darwin.

decît de însemnări, ce-i drept, foarte amănunțite pe care cursul rostit le dezvoltă. Maiorescu, mai întîi, nu citea ci vorbea liber și nu avem încă dovada că o memorie excepțională l-ar fi ajutat să învețe pe de rost totul. În al doilea rînd, există numeroase note suplimentare, indicații bibliografice, precizări de titluri, date, extrase din *Brokhaus* sau de aiurea, decupaje din reviste, care pot arăta că Maiorescu le introducea în cursul rostit. Chiar dacă nu puține din paginile ms. 1521 fac impresia unor redacțiuni „definitive”, le lipsește acea armonie, a părților ca și a întregului, de care au vorbit toți auditorii cursurilor. Cursul real trebuie să fi fost mai „concret”, mai coerent. E de remarcat și că redacțiunile, chiar sub o formă primitivă, sunt absente în capitolele cele mai bine cunoscute autorului: despre filozofia lui Schopenhauer, despre „psihologia” lui Spencer. Nu cumva, în astfel de cazuri, se dispensa Maiorescu de orice note? În sfîrșit, cite o marginală ne atrage atenția că un curs începea cu arătarea portretelor de filozofi (ms. 1520 foia 42, ms. 1521 foia 131). Ce va fi scos Maiorescu din compararea fizionomiilor nu mai știm, dar finețea meditației biografice din *Viața lui Kant* (din care reproduc mai jos două pagini introductive) este o indicație că lecția putea fi excepțională.

Cîtă originalitate intra, apoi, în cursuri? Impresia de compilație subtilă e predominantă. Totuși nu putem ignora, și aici, unele detalii. Structura cursului era foarte didactică, avînd cam această structură tip: biografie scurtă, bibliografie, analiza ideilor principale. Analiza se compunea din rezumate de o concentrare extraordinară, clare, într-un limbaj care nu s-a învechit deloc, la care se adăugau lungi extrase „ca probă a stilului”. Izvoarele ne sînt mai peste tot indicate. *Viața lui Kant* e rezultatul cunoașterii unor biografii din epocă (Borowski, Wasianski, R. B. Jarhmann, toate din 1802), dar și a uneia tîrziu ca aceea din 1842 a lui Fr. W. Schubert sau a *Istoriei noii filozofii* de Kuns Fischer. Herbart e luat după Th. Ribot. Un Walter Flaghot e folosit pentru a sa *Lois scientifique* du développement des notions dans leur rapport avec les principes de la sélection naturelle et de l'hérédité.

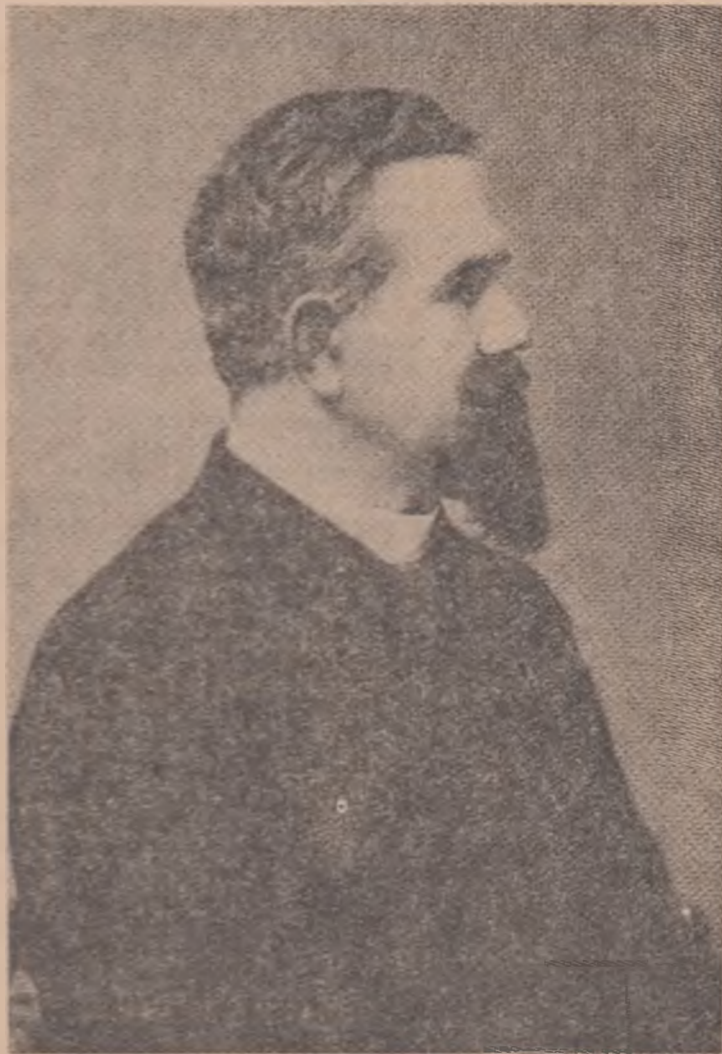
Gustave le Bon e citat în legătură cu „felul specific englez”. Din reviste se scot extrase, referințe. Nu pare a fi exact nici că Maiorescu

rescu nu se mai ținea la curent, de la un timp, cu noutățile în materie de filozofie. Aceste referințe sînt uneori foarte clare. Din filozofii preferați, Maiorescu citește totul și, în 1902, își procurase cartea lui Spencer *Facts and Comments* apărută la Londra în același an. „Pe masa lui era totdeauna cartea nouă” scrie N. Petrașcu în *Biografia mea*. „Cei ce încep cu filozofia franceză, spune Maiorescu studenților din seria 1891/1892, au avantajul de a începe cu ceva conform spiritului lor de astăzi, adică cu pozitivismul (pe cînd filozofia germană metafizică mai mult pentru specialiști) (ms. 1520 foia 198). Dar poate că lucrul cel mai tulburător este într-o descoperire pe care a făcut-o un cercetător al activității lui Maiorescu, vînd să reconstruiască „biblioteca” lui Maiorescu (Ion Stoica, *Biblioteca lui Titu Maiorescu, Revista de istorie și teorie literară*, tom 17, 4, 1968). El a dat de urma unor din exemplarele donate de Maiorescu Universității din București și a constatat că sînt pline de adnotări. Din corespondența lui Maiorescu ne erau, de altfel cunoscute lecturile lui exhaustive, greșelile (chiar și de tipar) semnalate autorilor. Iată că acum Ion Stoica transcrie de pe exemplarul *Primelor principii* de Herbert Spencer (pe care a avut amabilitatea să mi-l pună și mie la dispoziție) un întreg comentariu al lui Maiorescu, în dezacord cu Spencer (cărui a fi consacra 18 lecții!). Ecouri ale acestui dialog Maiorescu — Spencer se găsesc și în *Insemnări-zilnice*, II, în epoca lecturii *Primelor principii*. Dar nu e putea bănui adîncimea. Evident că cine citea astfel nu era un simplu compilator. Trebuie reconsiderate unele din mărturisirile lui Maiorescu, din *Insemnări*, referitoare la pregătirea cursului. Ele au fost obiectul ironiei lui G. Călinescu și puțini au îndrăznit să le ia pe urmă în serios. „Ceea ce mă impresiunea în chip cu totul deosebit în seara aceea — își rezumă N. Petrașcu în citata *Biografie* impresiile celei dintîi înțîniri cu Maiorescu — erau vorbele lui Maiorescu care parcă lăseau din cîrți adînci. Tot ce spunea el, chiar în treacă, avea aerul de ceva gîndit îndelung...” Adnotările, astfel de observații ne relevă un Maiorescu nu numai cititor meticolos, dar capabil să asimileze ideile, să le asume. Compilația (cîtă era, probabil inevitabilă într-o măsură în orice curs didactic) nu este singura față a „metodei” lui Maiorescu.

Transcriu, mai jos, introducerea la *Viața lui Kant*. O lectură atentă ne arată că biografia aceasta are o temă, un sens liric. Nu vorbea oare Maiorescu într-o măsură și despre sine? Nu este exclus, fiindcă Maiorescu era, sub toate raporturile, un om care se realiza în afară, în vreme ce Kant numai în sine însuși; Maiorescu trăia prin relație, în lume, călătorea, fugea de singurătate. În vreme ce Kant și-a prefăcut existența într-o continuă meditație, izolat într-un Königsberg pe care nu l-a părăsit niciodată, fără să fi văzut din restul planetei nimic. Nu este Kant exact „negativul” lui Maiorescu? Și să nu fi înțeles Maiorescu, cînd scria biografia lui Kant, că își povestește de fapt, una din viețile sale imposibile?

Nu încapă discuție că știa. Fiindcă altfel n-ar fi făcut dintr-o altă biografie, a lui Schopenhauer, una din viețile sale posibile. Maiorescu nu avusese niciodată nevoie să lupe pentru a fi recunoscut; scriind despre disperarea cu care Schopenhauer încercase să iasă din anonim și nu izbuzise, nu răspundea Maiorescu unui adînc impuls de a se cunoaște pe sine și sub această formă în care avînd totul spre a deveni celebru, este silit de un destin neînțeleș să moară în singurătate și ignoranță?

Nicolae MANOLESCU

Carlyle, Thomas Babington, lord Macaulay, George Grote, în 1896 dăm de o scurtă biografie a lui Nietzsche (scris peste tot: Nietzsche!) și de traducerea unei pagini din *Göttendämmerung*. Dar cîmpul de informație

Nu e, desigur, de închipuit că ms. 1521 ar coincide în totul cu prelegerile reale: el este totuși forma-tip, structura, conținînd în plus multe pagini „definitive”. Mai multe impresurări mă îndeamnă să cred că nu e vorba

Viața lui Kant

Viața lui Kant nu are nici o pompă exterioară, afară de gloria pe care nu o căuta, care însă nu-i putea lipsi după însemnătatea apurilor sale. Poate niciodată nu s-a unit cu un nume mai mare o viață mai simplă într-o rezervă mai modestă. Între filozofii moderni avu el lucrul cel mai greu, și dacă măsurăm facultățile cugetării, după soliditatea și agerimea ei, atunci între toți el este fără îndoială cel mai mare. Viața lui Kant stă cu această mîrmă spirituală, cu această îndrăgăle a gloriei, într-un contrast plăcut. Vieții lui Kant îi lipsește toată splendoarea ce atrage ochii și fantazia multor, și în această privință Kant formează un alt contrast, cu predecesorii săi. Ce diferență între Kant și Bacon de Verulam! Acest fundator primitiv al filozofiei moderne impresia posturilor cele mai înalte în Știință, distingînd și avînd, cu o iubire avidă a aparenței, cu o rîvnă de pompă și distig, care aduseră pe Lordul Cancelar al Angliei pînă la miselie! și-l infamă în urma unei condamnări judecătorești. Kant, din contra, care nu vru niciodată să fie mai mult decît un Profesor academic, era în modului său de a gîndi și de a lucra simplitatea și onestitatea în persoană. Viața sa nu are apoi asemănare cu energicele opozițiuni și lupte în care se dezbate înțelegerea lui Descartes: nu este miscată de ocazională spre afară, de acei dor de a călători și de a alerga care distrage atenția de mult pe filozofii francezi. În sine reculeasă și constrînsă, dezvoltarea lui Kant propășește încet, însă sigur, cu o perfectă regulă, cu o atîndare și concentrație mereu crescîndă. În toate privințele, această natură de om este menită să-si aște centrul ei tocmai în ea însăși și numai astfel s-a putut naște filozofia cunos-

tinței de sine. Precum spiritul lui Kant este nesmintit fixat asupra unui punct pe care nu-l caută afară din sine, tot așa se arată viața sa și în mod exterior concentrată, localizată, oarecum lipsită de (...). În această privință filozoful din Königsberg se poate asemăna lui Socrate. Kant a ajuns la 80 de ani și totuși, într-un timp așa de lung, nu și-a părăsit provincia natală niciodată și chiar din orașul în care s-a născut nu ieși decît în timpul de instructor! Acestei vieți exclusiv destinate cugetării filozofice s-ar putea compara mai curînd Spinoza, însă îi lipsește acele persecuțiuni teribile, cari izolă pe celebrul Evreu și îi imprimă pentru toate timpurile semnul mării tragice. Comparîndu-l în fine cu Leibniz vedem că lui Kant îi lipsește strălucirea gloriei exterioare și sociale pe care Leibniz o primea cu o bucurie, îi lipsește mai întîi de toate ambițiunea care aleargă după asemenea străluciri. Kant a fost și a rămas în toată viața sa filozof; filozof în scrieri și filozof în acțiuni, cu o perfectă armonie între doctrină și faptă.

(ms. 1521, p. 1—2)

¹ În text: cugetării. Am procedat la citeva astfel de modificări de scriere (filosof, punct etc...), ortografia fiind în aceste două pagini aceea mai veche cu u final și o accentuat pentru diftongul oa, ca să nu îngreunăm inutil lectura.

² Cuvîntul nu e tocmai clar, și în general propoziția din care face parte.

³ Cuvînt necitit.

⁴ Poate: instrucție.

(Urmare din pagina 3)

cum ar fi modernism—tradiționalism, originalitate—decadentism, creație—păsișă, figuratie—alergie, oricînd apte de a fi implicate în dezbaterile de natură estetică.

Dar peste toate acestea se impune ardoarea aspirației spre un sens suprem, întrezărit — după cum mărturisește de atîtea ori — în armonia atică. Este simptomatic pentru cultura noastră că, după Vianu, după Iarăși, Călinescu, zbuciumul spiritual al lui Ion Barbu se rezolva în viiunea compensatoare, eleată a Greciei. Declarată încercare de a se ridica la modul intelectual al Lirei vizînd perfecțiunea pindarică necontingentă, coincide cu eozul adus „peisajului auster dar esențial” dezvoltat ochiului de geometria greacă. O indică și mai decît în altă parte: „Eminența unei culturi umaniste se măsoară după apitudinea pe care o are în a-și făuri o imagine pregnantă a Greciei antice” (p. 137).

Se poate spune după lectura selecției acesteia de „Pagini de proză” ceea ce Barbu afirmă chiar aici în legătură cu moștenirea lui Gauss pentru matematicieni: „Cu marginile ei mișcătoare, această operă e practic infinită. Ea devine. Ne solicită să emulăm cu dînsa”.

*

Ca apariție editorială, nu se putea un argument mai clar în favoarea pleoarii înserate nu de mult tot în aceste coloane, pentru „cultura edițiilor” printr-o diversificare menită să ducă la operativitate și stimularea inițiativelor angajante. Acest tip de „edite de prospecțiune”,

să-i zicem, fără ambiții definitive și exhaustive, captează mai ales prin inedit și invită la confruntări de opinii, care, ele tocmai, pot să reînvioreze atmosfera cam „birocratizată”, anchilozată în tipare uzate, din cîmpul istoriei noastre literare.

Eforturile lui Dinu Pillat s-au concretizat cu autoritate în aceea sobră și relevantă evocare introdusă, de tipul „par lui-même”. Imboacăînd mult portretul timid încercat cîndva de N. Carandino („România literară” din 9 aprilie 1939) Criteriile selecției sale sînt perfect justificate și chiar în spiritul lor îngăduie unele completări de natură a lărgi perspectiva.

Mai întîi pentru eractitatea cadrului istoric-literar (vezi importanța arătată „cadrului” și de Ion Barbu, p. 185) surprinde oarecum afirmația radicală despre anonimul în care ar fi apărut articolul „Cuvînt către poezi”, din revista Pan (note p. 249). Adevărul este că acest text se integrează într-o atmosferă întîrînită la vremea respectivă în jurul poetului, atmosferă foarte clar subliniată de manifestul lui Mihai Dragomir din publicația „Flamura”, 1 dec. 1940: „Eu cred în Ion Barbu”.

Se cere amendată și susținerea potrivit căreia articolul închinat lui Mateiu Caragiale ar fi „primul de natură

apologetică din proza critică a lui Ion Barbu” (note, p. 248). Cu opt ani înaintea acestui articol, Barbu îmbrățișase entuziast pe Felix Aderca la apariția volumului de nuvele „Domnișoara din str. Neptun” („Universul literar”, XXXVII, 11 27 martie 1921, p. 4—5). „Un adevărat sîpet de giuvaericele”, nota recenzentul, — „de la un capăt la celălalt al cărții circulă (nestăpînit argînt viu) vioiciunea spiritului și a inventivității verbale. Căci al Aderca învîlăuie metalul de pret al artei sale într-o intelectualitate scîlpitoare. Lucrurile cîștigă în trînicie, astfel dîchiste. Nu fac o profetie, ci o riguroasă deducție afirmînd că proza lui Aderca va înfrunta vremea fără să pălească. O apără prestigiu lucrului gîndit și migălit”.

Așadar, interviul pe care l-a acordat peste cîțiva ani se întemeia pe o comunicare lăuntrică și nu pe factori de strictă circumstanță. Și tot din acel articol se reținem singulara exprimare a poziției față de Caragiale, bătrînul: „E în nucea aceasta o viziune a mahalalei, materială și bogată. Nu mahalaua schematică și caricaturală a lui Caragiale. Caragiale n-a înțeles niciodată ce belșug de poezie balcanică închide Oborul sau Gropile lui Ouatu. Aderca pune în vază dîhul ascuns al locurilor mărginașe: sentimentilitatea deformată și... prolifică”.

La dosarul polemicii Barbu-Arghezi provocată de apariția „Cuvîntelor potrivite” ar fi de adăugat că, fără să-l vizeze direct, Arghezi dă totuși o replică promptă lui Barbu, făcînd să apară acel vibrant „pro-domo” în *Adev. lit.* din 18 dec. 1927 intitulat: „Ars-poetica”.

În fine, pentru rotunjirea viziunii barbiene, poate n-ar trebui să rămîm în afara atenției cele două texte din „România nouă” a anului 1921: primul, dedicat poeziei engleze, care corespunde etapei respective din evoluția literară a lui Ion Barbu nducîndu-ne și citeva mostre de traduceri — al doilea, sub forma unui jurnal de lectură, deschizînd o fereastră spre unele preocupări ce tîneau de edificarea poetului asupra propriilor sale înclinații temperamentale. De asemenea, oanași ulterioare — cu implicații autobiografice — adus lui Marcel Iancu, împreună cu Ga-la Galaction, Paul Zarișopol, Camil Petrescu, Al. Rosetti, Șerban Cioculescu s.a. („Folclor”, XI, 441 8 februarie 1932). Pe cîteștrei îi reproducem aici pentru a întregi bucuria celor ce-și vor face din „Pagini de proză” un rar festin și o mîngiere pînă la apariția sperată a unei literare integrale. Cînd prîvim opurile impunctoare: „Opera matematică”, vol I Geometrie, vol II Algebră — ediție însoțită de P. Mocanu (Ed. Didactică și Pedagogică, 1967) și „Opera didactică”, vol I Geometrie elementară — ediție îngrijită de prof. N. Mihăileanu (Editura Tehnică, 1968). Înțelegem că acestor apariții trebuie grăbită pentru a împlini o datorie față de cultura noastră națională, însemnată norocos de soartă să producă în una și aceeași ființă împerecherea sublimă a genului matematic și literar

OSTAȘ ANDREI — MATERNITATE

MIRON RADU PARASCHIVESCU

jurnalul unui cobai

1940

fragmente

21 Martie

Moralitatea unei gazete „serioase”. Pe când făceam pagina literară la *Timpu*, vara trecută, am vrut să public, în legătură cu un articol despre Michel Angelo, și o reproducere după una din sculpturile lui, înfățișând trupul unei femei goale („Noaptea” sau „Aurora”). Mi s-a interzis, orice nădăd fiind din principiu, „imoral”.

— Bine, am protestat, dar e Michel Angelo!
— Nu interesează! Oricine ar fi, dacă e nud, e nepermis la gazetă!

Acest răspuns pe care mi-l dădea în chip atât de categoric domnul Alecu Hurtiș, însoțindu-l de un zîmbet cu subînțeles („Știi, dragă, Iorga, Pisan...”), îmi putea arăta în ce măsură pot greși unii oameni de afaceri cînd vor să fie foarte patrioți, foarte respectuoși cu legile, foarte prudenți, și amestecă negustoria cu arta. Fiindcă nici moralitatea, nici arta nu intrau în socotelile patronilor — ci un lucru mult mai simplu și mai practic: interesele gazetei și veniturile pe care ea le aduce, cifrate la mai știu eu cîte milioane?...

23 Martie

Zi dezastruoasă pentru mine. Sint în „pasă neagră”. De unde, în sfîrșit, credeam că am izbutit să-mi salvez libertatea în schimbul unei munci retribuite mizerabil, mă văd pus deodată în fața celeilalte mizerii: mi se publică puțin aproape de loc, din articolele pe care le dau. Sub pretexte diferite: că nu e loc, că articolul „nu merge” din cauza că are o anumită tendință, că în numărul viitor poate, etc.

Toate astea n-ar însemna nimic, dacă mizeria materială nu mi-ar da obsesia unei grave decăderi morale, în care îmi pare că alunec. La urma urmelor, nu știu cîți din redacția *Timpu* poartă un condei mai ortografic și mai cuvîntos decît al meu; și apoi, eu nu sint și nici n-am fost cel din urmă în această redacție. Și iată-mă ostracizat, înlăturat, pus să scriu „cu bucată” și să semnez cu pseudonim. Nu, hotărîți, nu mai merge!

Tristetea și adevărata dramă aci se află: în demoralizarea ce mă cuprînde, mă înfășură și mă trage la fund ca niște liane de apă. Încep să fiu profund îngrijorat de calitățile mele elementare; poate că, într-adevăr, acești doi ani de gazetărie m-au sleit, m-au rutinat, m-au uzat într-atîta încît nu mai prezint mare preț pentru nimeni. Nici pentru cititorii gazetei.

Dar ceea ce-mi lipsește ca să mă pot verifica și să-mi pot reda mie însumi încrederea în mine, pe care simt că o pierd zi de zi, ceas de ceas, este un mic răgaz, multă liniște și posibilitatea de a lucra la una din cărțile mele. Fiindcă numai atunci cînd, peste tot zbuciumul și toată nimicenia momentului, mă așez în fața hîrtiei pe care o acopăr cu litere, cu vorbe care sint gîndurile și întrebările mele cele mai fierbinți, numai atunci mă simt stăpîn pe mine însumi, ridicat, sigur de mine.

Ori, tocmai posibilitatea asta mi se răpește. Liniștea, chietudinea — o, foarte puțină! — care să-mi îngăduie o aplecare asupra mea însumi, care să-mi arate mie că mai pot pușa un gînd limpede și o frază ca lumea, tocmai această liniște săracă și nepretențioasă mi-o smulge amenințarea mizeriei, a șomajului, a deprecierei spre care alunec.

În legătură cu asta, am avut azi o lungă și cețoasă convorbire cu Loti. I-am explicat că am nevoie să fiu singur. Că numai în singurătate deplină, cînd mă știu desfăcut de orice legătură, slobod de orice obligație și constrîngere interioară, (a trăi cu ea, constituie pentru mine o neîntreruptă și severă constrîngere pe care nu mi-o impun, dar o resimt și în actele cele mai lipsite de aparentă importanță), numai atunci mă simt sigur pe picioarele mele și pot întreprinde orice. Și mizeria asta — de burlac, de om care nu are să-și dea socotelile decît lui și numai despre el — mi-este mai ușoară. În definițiv, am făcut foame atîția ani, atunci cînd știam că Loti are o locuință a ei, o masă, o mamă. Cînd viața ei nu era legată de a mea decît prin temeiurile primare, pure, elementare, acelea care unesc două ființe: dragoste, singurătățile noastre contopite în amor, — și cînd impurității (ca banii sau nevoia de ei) nu se așezaseră între noi. Mi-am dat seama, în totul convorbiri, că mi-e cu neputință

să port durerile ei mute, (pe care, o știu prea bine, mizeria nu le va depărta din inima și gîndul ei!) să port și povara răspunderii mele interioare în ce o privește. — după ce o am de purtat pe-a mea. În singurătate mă oțolesc, mă îndrîjesc, devin mai încăpățînat și mai sigur de mine. Cu Loti împreună, sint doborîț, covîrșit — mă risipesc, mă destram, rămîn o cîrpă, un neputincios. Și cînd m-aș mai gîndi că ea muncеște la birou, sub ordinele șefilor și subșefilor imbecili ca să-și cîștige acele cîteva mii de lei din care (crede ea) aș minca și eu, — atunci, într-adevăr, viața mi-ar deveni insuportabilă.

Îmi dau seama, și nu exact, (mai mult vreau, mă străduiesc să-mi dau seama) de amărăciunea, de nenorocirea care ar reprezenta-o pentru Loti o despărțire, fie și temporară, de mine. Ea nu înțelege că noi n-am trăit și nu vom trăi ca doi camarazi, adică pe picior de egalitate. Ceea ce constituie temelia, începutul și sfîrșitul dragostei noastre, este sexul; de aceea, raporturile dintre noi se bizuie, în întregime aproape, pe opoziții și nu pe analogii. Ea este pentru mine exact ceea ce nu sint eu, ea-mi dă tocmai ceea ce n-am eu, — și nu știu dacă eu aș putea spune despre mine că fac același lucru față de Loti.

Dar cum mi-aș putea îngădui luxul acestei singurătăți, al nebunii, al libertăților, al ingenuităților și chiar al compromisurilor mărunte, — atunci cînd știu că, lîngă mine,

zitul de noapte, unde zice că a fost pensionar cîndva: supă („supă” era o apă călduță, cu o culoare și un miros oarecare), se servea acolo, pentru rapiditate, cu o pompă de autocamion. Cînd bucătarului i s-a părut că unul din pensionari a luat prin furtușag două porții, l-a sancționat rapid: i-a aruncat mațul pompei în blid și l-a aspirat toată supă.

Vilceanu ne mai spune că scena asta a pus-o în romanul lui care e gata și numără 450 de pagini. De aici înainte, convorbirea alunecă în detalii de specialitate: cîte pagini de tipar, cînd va fi tipărit, la ce editură? etc.

În concluzie, Timaru: „Da” ai scris romanul?”

Uite, domnule, cum știu oamenii ăștia să fie abili și direcți în același timp, să te invite printr-un zîmbet să le spu adevărul, fără să te forțeze! Eu n-am să pot niciodată să mă port așa. Ori sint brutal de deschis, ori exagerat de amabil, încît par prost.

După plecarea lui Ștefan, conversația s-a destrămat.

Mă întîlesc cu Niță și Dina, la care mă gîndisem cu cîteva clipe mai înainte. Să fie telepatia o realitate? Mă impresionează plăcut optimismul lui Niță (deși e amărit: tatăl său a intrat azi în sanatoriu) față de soarta și evoluția României. Eu eram nițel revoltat și mult disperat de starea de lucruri din țara asta, mai ales după ce auzisem că Al. Gregorian va fi numit ministru plenipotențiar la Roma; îl cunoașteam pe gingavul ăsta, „intelectual” de baston, fonf, cretin, încrezut. Niță explică, însă, totul, prin legăturile **Universului** (adică ale lui Lugojanu) cu

Desene de CHAGALL

în strînsă dependență de fiece gest, de fiece hotărîre a mea, se află viața lui Loti?

Eu pot juca numai pe cartea mea. Pot miza numai pe ceea ce este exclusiv al meu: viața mea, singură.

Dacă Loti ar înțelege asta!

Seara, am umblat pe străzi împreună cu Drăcăneanu, recent desconcentrat, care se dovedește — de cîți ani — același camarad cînsit și bun, același caracter drept și întreg, aceeași inimă generoasă, același însuflețit de dragoste și boarea tovarășiei.

Copilul ăsta care e Ripă, se dovedește încă o dată a fi cel mai om dintre ciupercile care cresc în gunoiul gras al redacției noastre.

25 Martie

Azi după masă, cu Timaru și Vilceanu, în Cișmeșu. Cu tot pitorescul lui, mă indispu-ne totuși nesinceritatea flagrantă a lui Vilceanu, care ajunge pînă la urmă, să fie minciună. Gratuită, e drept, — dar gratuită fiindcă știm noi că minte. Cu Traian comunic mult mai direct, mai cînsit și mai bine, chiar fără multe vorbe.

O teribilă relatare a lui Vilceanu, de la a-

Mussolini. Pe cînd eu continui să văd în asta un întreg peisaj al României.

Veșnic în goană după generalizări!

Îmi recitesc jurnalul: nici o zi nu poate fi însemnată de mine în pagini curgătoare. Am nevoie de stelutele astea despărțitoare ca de niște jaloane. E, în lucrul ăsta, întreaga măsură a respirației mele scurte. N-o să pot scrie niciodată un roman. Dacă nici puținele în-tîmplări din cursul unei zile nu le pot înșira la rînd!

În timpul unei convorbiri cu Loti, îi spun-eam că sint aproape total construit greșit; rău construit, numai în rău: ereditatea, educația, condițiile de viață, nimic nu mi-a fost limpede, curat, sănătos, firesc.

Și Loti care mi-a ripostat atunci că, dacă eu am dreptate, cum se explică totuși condu-ita mea și dramul de talent pe care-l am.

Răspunsul: cred că a fi un om însemnează mai ales, a fi capabil să valorifici pozitiv defectele din tine, nu calitățile. Într-adevăr, mi se pare un fleac să faci lucruri bune cu materialul bun. Dar să trăiești, să crezi în condiții vitrege, asta e o adevărată biruință. Iar cînd aceste condiții vitrege sint în însăși natura ta, atunci într-adevăr, asta însemnează o biruință asupra ta însuși.

FLORIN MUGUR

Moment senin

Din ce orăș sinteți,
fraților?
Pe toate zidurile bățăliile
lui Alexandru cel mare,
pe toate zidurile se sfîrșește strigînd
Alexandru cel mare.

De unde ploaia asta în orașul străin?

Ce ploaie, Dumnezeu,
ce izbăvire de aur
prăbușindu-se peste marea cenușă.
Ei da, mie numai strigătele de bucurie
mi se potrivec.
Și ce mai plouă
și ce mai curg pe ziduri bățăliile
lui Alexandru
și ce mai curg prin aer sceptre de argint
și ce mai scintilează cele o mie de piciorare
de argint

ale lui Ducipal.

Fete de piatră rid încet pe străzi.

Și sintem toți din orașul neimblînzitului
Alexandru
și sintem tineri și strălucitori de ploaie
ca marea Alexandru cel mort.

Elsinore(I)

Lui Mircea

Ăsta e regele, asta e podeaua, asta
trebuie ucis,
asta e voie, asta nu, asta nu —
și stau cuminte pe banca lungă, cuminte,
cu sabia lungită pe genunchi,
și banca e doar trunchiul spinuzătorii
culcat și bățut în piroane
și leaful atîrnă liber, foarte liber,
adevă sub bancă,
lovindu-mă din cînd în cînd peste cilcie.

Asta-i regina, asta trebuie ucis
și asta n-ai ce face și asta iarăși
n-ai ce face.

A omori cu sabia,
a omori cu suflarea,
a omori cu băția cuvîntului.

Prea fragilă această zi,
această viață de vie cu vinele verzi.
Cuvintele tale.
Nu pot, eu nu pot,
nu mi s-a dat dreptul de a omori.
Doamne, trupul meu în pămînt
să nu deplaseze nimic.

Elsinore(II)

Burta plină de schije,
spetezele roșii,
patru picioare ascuțite înfîgîndu-se
în spinarea pieții pusti —
tronul e fără rege, tronul e liber,
cît se poate de liber. Ce smulgeri
de minți și de tunici,
de vechi decorații, de sceptre, de pinze
murdare

deasupra tronului din mijlocul pieții.

Și dac-ar fi numai în mîntea mea,
să-l steargă ploaia
sau un copil
cu dasul palmei...

Nu, regele-o murit. Nu voi fi rege.
Sint prințul Hamlet, rămin prințul Hamlet.

Tronul se-aude toată noaptea. Cred
că s-a mișcat, că mine dimineată
am să-l găsesc în fața casei
negru, bestial, sigur pe sine însuși,
smucindu-și cei o sută de regi mizerabili
agățați de spătarele lui
în vînt, ca pe niște steaguri ferfenițite.

Hercule

În viața mea
sint viriți cîțiva regi bătrîni care strigă.
Cîțiva bătrîni care-mi izbesc
cu pumnii în porți
și nu mă lasă să dorm.
În viața mea cîțiva bătrîni
ridicîndu-și paltoanele negre pe toată
lățimea

ferestrelor mele.
Sint numai îngăduința lor de-a exista,
porunca lor de-a străbate gîfîind
o mie de ore pline de sînge
și de-a le asvirii coarne de tauri
și capele de prinți străini și mere.
Soarta nu m-a ierlat să devin altceva.
Și stau în toate culturile lumii
bătrîni, bătrîni,
stau cu căciulile de lup,
stau cu pistolii
lărgiți și bruni, cu boturile rupte,
—
magneți enormi, bătrîni —
alerg înnebunit
de-a lungul unor linii de forță nevăzute,
cu fierul trist din sînge rugînt
și împărțind și împărțind și împărțind
dovezi de victorii.

Kafka

De ce să dovedesc?
Mereu căzut
printre nume celebre.
De ce să dovedesc?
Sigur, pe munții mei, sus,
zăpada e plină de prof.
Sigur, sint cel care se roagă degeaba.
Dar de ce trebuie mereu să dovedesc?
Mi s-o innegrit gura de-atîtea cuvinte.
Merg și eu,
m-am lovit și eu de cîteva stele,
bubuie și-n fata casei mele
pașii paznicilor
care pun ritmic pe pămînt
cîciiele lor mari
ca niște cranii.

Iepuri mărunți

Vîntorii cu bocanci,
puștile sint îndreptate spre crîng sau
spre pod,
cineva e asudat și încarcă pușca,
cineva se uită la tine primejdios

și nu se prăbușesc decît iepuri mărunți
mușcînd cu sîrșeală din coaja
copacilor tineri.
Și iar focuri de pușcă.
Nu fi se întimplă nimic.
Dar cineva scrie un nume penibil
și n-ai nimic altceva de făcut
decît să mori lent.
Există unele ciudățenii
care n-ar trebui să fie.

Pregătiri

Ce-a mai crescut băiatul,
dă cu capul de căruțele
care trec sus peste acoperișuri.
Ce faci aici, cap aburit, e locul
căruțelor, e locul norior de sînge.
De furie, pisica din curte își umflă
spina.
De furie, patul cel vechi își umflă spina.
De furie, ouăle risipite pe pămînt
pocnesc ca niște becuri aprinse.
Cu ce ești vinovat, să trebiască să zbori?
Slavă părinților, că s-au prins de
genunchii tăi.
Slavă ghetelor tale negre și grele
ca două fiare de călcat.
Și crești așa
incovoiat, parc-ai duce un înger în cîrcă,
un înger izbîndu-te cu aripile mușchiuloase
peste fața
un înger înfîgîndu-ți ghiarele-n umeri,
un înger aplecîndu-te mereu
în timp ce crești
imens, cu chipul negru de durere.

Lied

Vechii poezi cum vin printre copaci
inexistenți — și cîini inexistenți
își latră leneș viespile din vise,
pașii poezilor ca îngerii greoi
culcîndu-se în pernele de tarbă...

Mie, regele cîine și regele trică
mie, scrumul și regele trică
mie, pernele pline de trică
tremurînd toată noaptea.

Degeaba, nu voi fi vreedată Domnul
de Bună Seara al înaltei mile.

Frumoși se-ndepartează cu spatele la mine.
Ce lipsă de teamă, ce nedesușire
ne domină astăzi.

Paul adolescent

Doamne, acea duminică de august,
nu putea fi decît o duminică de august,
duminica trupurilor —
și nu puteam fi decît băiatul
dintr-o duminică de august
acolo, lîngă femeia aceea, acolo
cu cele un milion de urlete ale tuburilor
de orgă.

Doamne, acea duminică de august
și viața mea cum tremura de sudoarea
acelei femei
și cum își desfăcea brațele femeia,
să cînte,
și cum își depărta picioarele, să cînte,
larg, cuprînzînd imensa făptură
bărbătească.

Și muzica, demonii, muzica dominatoare —
se despicau în două sub mari strigări
de orgă
prea-sfintele făpturi de cărmidă,
se dărimau cu urlet îngerii goi de ghips
și zidurile se-ngroșau
și pulpele
coloanelor de piatră se umflau
și lei grași de marmoră murdară
plini de miros încins de ierburii negre
plecau cu zgomot de sub tălpile
fecioarelor,

cu tălpile miscîndu-se, cu nările
singerînd iarbă.
O, și destocarea degetelor ei
lungi și cu capetele fosforescente ca
sfinții
și fața ei, genunchii stîclînd de oboseală —
și slavă fie, stea curată și slavă
genunchilor
albi, nădușiți de lumină ca stelele cerului.

Tirziu,
îngrozitor de obosită
ca după naștere
ocoperindu-se încet
și ultimele sunete prelungi:
copiii ei trecînd prin aer transparenți
și ochii ei decolorați privindu-i,
copiii transparenți trecînd prin aer
în fata mea, dar inuțil, dar inuțil,
eu nu puteam vedea, o nesfîrșită
dezordine, cămașa mea zburase
demult către genunchii ei și se-atinsese
de ei și bubuise orbitor —
eram o prelungire a unor simțuri, numai
fantoma palidă în formă de băiat
a sumbului instinct al posesiunii,
rostogolindu-se pe scările de lemn,
fugînd spre soarele albit, călare
pe-o flacără strîmbă.

